

Van dienstverlening naar coproductie

"Het is een groeiproces."

Een kwalitatief onderzoek naar de rol van professionals van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt in de Gemeente Utrecht

Naam: Ruud Peters
Studentnummer: 4045017

Opleiding: Universiteit Utrecht
Utrechtse School voor Bestuurs- en
Organisatiewetenschap
Master Sportbeleid & Sportmanagement

Universiteit Utrecht

Begeleider en eerste lezer: dr. N. van Amsterdam
Tweede lezer: drs. M.G. van Slobbe

Begeleider Harten voor Sport: M. Rooijen (MEd, PhD)

Plaats en datum: Utrecht, 24 augustus 2015

Voorwoord

Utrecht, augustus 2015

Beste lezer,

Voor u ligt mijn masterscriptie over de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt. Het onderzoek heb ik uitgevoerd voor Harten voor Sport, waar ik tevens als trainee en als medewerker met veel tevredenheid de afgelopen twee jaar heb gewerkt.

Deze ruimte in mijn scriptie wil ik graag gebruiken om de personen te bedanken die mij de afgelopen periode heel veel hebben geholpen en gesteund. Ik begin met het bedanken van mijn respondenten, zonder hen was het niet mogelijk dit kwalitatieve onderzoek uit te voeren. Daarnaast dank ik al mijn collega's van Harten voor Sport voor de goede sfeer op het werk en het helpen en meedenken met mijn scriptie. Op het gebied van werk dank ik in het bijzonder Rob Nillezen en Ronald Hennekes voor het uitspreken van hun vertrouwen in mij, wat ervoor heeft gezorgd dat ik mij de afgelopen twee jaar enorm goed heb kunnen ontwikkelen. Daarnaast wil ik mijn begeleider vanuit Harten voor Sport, Martin van Rooijen, bedanken voor de kritische feedback en nieuwe inzichten bij het schrijven van mijn scriptie.

Ook vanuit de USBO wil ik graag een aantal mensen bedanken. Allereerst wil ik mijn scriptiebegeleider Noortje van Amsterdam bedanken, die mij steeds van kritische en uitgebreide feedback heeft voorzien, waarvan ik veel heb geleerd. De begeleiding was vaak sturend, maar niet invullend, waardoor ik heb geleerd zelf keuzes te maken. Hierdoor lukte het mij steeds om meer focus aan te brengen en kwaliteitsslagen te maken, waardoor de scriptie nu is zoals hij is. Naast de scriptiebegeleider wil ik graag mijn feedbackmaat Ruben Kruithof bedanken voor zijn kritische-, maar altijd fijne en vooral snelle feedback. Ruben is zelf in juni afgestudeerd, maar heeft zelfs tijdens zijn vakantie veel tijd voor mij vrijgemaakt om mij te kunnen voorzien van feedback, meestal binnen een dag. Bedankt!

Als laatste, maar daardoor niet minder belangrijk, wil ik graag mijn familie, vriendin en vrienden bedanken voor de steun die ze mij hebben gegeven door mij op de zware momenten door de scriptie heen te loodsen.

Ik wens je veel leesplezier toe!

Ruud Peters

Samenvatting

Dit kwalitatieve onderzoek gaat in op de betekenissen die worden gegeven aan de rol van professionals van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt in de Gemeente Utrecht. Harten voor Sport is een organisatie die gesubsidieerd wordt door de Gemeente Utrecht en als missie heeft de sport- en beweegdeelname van Utrechters te verhogen. Harten voor Sport werkt daarbij wijkgericht en heeft als visie dat de bewoners (civil society) eigenaarschap ervaren bij de organisatie van sportactiviteiten in de buurt. Omdat bij het betrekken van buurtbewoners de rol voor professionals van Harten voor Sport onduidelijk is, is dit onderzoek uitgevoerd. Data is verzameld door middel van interviews met de professionals van Harten voor Sport (buurtsportcoach, beweegmakelaar jeugd en beweegmakelaar volwassenen) en interviews met de belangrijkste stakeholders van de professional van Harten voor Sport, te weten: overheid (Gemeente Utrecht), partners in de wijk (sociaal makelaars) en buurtbewoners (buurttrainers en scholarshippers). De hoofdvraag binnen dit onderzoek luidt: *"Welke betekenissen worden gegeven aan de rol van de professionals van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt in de Gemeente Utrecht?"* Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, wordt gebruik gemaakt van de theorie van Bovaird (2007), die een negental relaties onderscheidt bij samenwerking tussen professional en bewoner. In de discussie wordt aan de hand van de theorie van Foucault (1972) over discoursen in gegaan op waar de betekenissen mogelijk vandaan komen.

De beweegmakelaar jeugd wordt door respondenten gezien als faciliterende manager. Faciliterend omdat de beweegmakelaar jeugd bewonersinitiatieven zou ondersteunen door bijvoorbeeld materialen te leveren, waardoor bewoners in staat worden gesteld hun eigen sportactiviteit te organiseren. En managend omdat beweegmakelaars jeugd met en voor de andere jeugdprofessional, de buurtsportcoach, plannen maken over hoe de buurtsportcoach invulling geeft aan het sport- en beweegaanbod in de wijk dat hij organiseert. De buurtsportcoach, die actief is op playgrounds en in sportzaaltjes, wordt door respondenten gezien als degene die op het gebied van jeugd bewoners zou dienen te betrekken bij de organisatie van sport in de buurt. De buurtsportcoach ervaart bij het betrekken van buurtbewoners en het neerleggen van eigenaarschap bij deze buurtbewoners veel problemen. Een aantal discoursen maakt dit inzichtelijk (zie discussie). Het discours "professional als dienstverlener" construeert de buurtsportcoach als een autoriteit, waarvan buurtbewoners verwachten dat hij de leiding neemt bij de organisatie van sportactiviteiten. Dit zou een reden kunnen zijn dat het zelfinitiatief laag blijft. Daarnaast zijn er nog veel andere problemen waar de buurtsportcoaches in de praktijk tegenaan lopen, die vooral hebben te maken met de verschuiving van verantwoordelijkheid naar bewoners. De derde professional van Harten voor Sport, de beweegmakelaar volwassenen, werkt als facilitator in een spanningsveld. Enerzijds willen zij het initiatief voor het opzetten van sportactiviteiten bij buurtbewoners laten, anderzijds willen zij ook resultaten kunnen overleggen naar de Gemeente Utrecht en trekken zij daardoor te lang *'aan een dood paard'*.

De Gemeente Utrecht heeft een beweging in gang gezet die alle professionals volgen. Ondanks dat er ook goede voorbeelden zijn, ervaren professionals veel problemen bij het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport. Respondenten geven aan dat het een kwestie van tijd is en dat burgerparticipatie een proces zou zijn, waarbij toegeleefd wordt naar het *'ideale plaatje'*. Of is daadwerkelijk zo is, zal de toekomst uit moeten wijzen.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Introductie van de casus	5
1.2	Probleemstelling	6
1.3	Relevantie	7
1.4	Vraagstelling	8
1.5	Begrippen	8
1.6	Leeswijzer	9
2.	Theoretisch kader	10
2.1	<i>Achtergrond en context</i>	10
2.1.1	De civil society	10
2.1.2	Actoren in de civil society	11
2.2	<i>Theoretisch kader</i>	14
2.2.1	De relatie tussen professional en bewoner	14
2.2.2	Invloeden van discourses op de professional	17
3.	Methodische verantwoording	19
3.1	Onderzoeksperspectief	19
3.2	Methode van dataverzameling	19
3.3	Casestudie	21
3.4	Data analyse	22
4.	Resultaten	23
4.1	Verschillende professionals, verschillende contexten	23
4.2	Bewegmakelaar jeugd als faciliterende manager	25
4.3	Buurtsportcoach als traditionele dienstverlener?	32
4.4	Bewegmakelaar volwassenen als facilitator in spanningsveld	40
4.5	Burgerparticipatie als proces	43
5.	Discussie	46
6.	Conclusie	50
7.	Reflectie, vervolgonderzoek en aanbevelingen	53
	Literatuurlijst	56
	Bijlagen	59

1. Inleiding

In de inleiding van dit onderzoeksverslag wordt ingegaan op de achtergrond van dit onderzoek. Allereerst wordt een introductie van de casus beschreven. Daarna volgen de probleemstelling, relevantie van het onderzoek en onderzoeksvraag en bijbehorende deelvragen. Tot slot wordt dit hoofdstuk afgesloten met het uitleggen van de belangrijkste begrippen en de leeswijzer.

1.1 Introductie van de casus

Groeiende gemeentelijke aandacht voor burgerparticipatie

Nederlandse gemeenten hebben steeds meer aandacht voor burgerparticipatie¹ (Peeters, 2014; Van Well, 2014). Onder burgerparticipatie wordt verstaan: "bewoners voelen zich betrokken bij hun wijk of omgeving en zetten zich daar vrijwillig voor in"². Deze ontwikkeling kenmerkt zich doordat in de samenleving, waarin samenwerking tussen gemeente en instellingen steeds meer plaats maakt voor de civil society, participerende bewoners de rol van dienstverlenende organisaties (deels) over kunnen gaan nemen (Slabbekoorn, 2013). Hoewel aan het begrip civil society geen eenduidige definitie valt toe te kennen (Dekker, 2001), stellen Waardenburg & Van de Bovenkamp (2013) dat de betrokkenheid van de civil society gezien kan worden als een manier om bewoners meer controle te geven en tegelijkertijd als een manier voor de overheid om door middel van netwerken te sturen op publiek beleid. In deze context zetten bewoners zich buiten de privésfeer ook nog vrijwillig in voor de gemeenschap (Dekker, 2001). Bij het slaan van een brug tussen overheid en bewoner spelen de zogenoemde civil society organisaties bij het uitvoeren van beleid een belangrijke rol (Waardenburg & Van de Bovenkamp, 2013).

Wijkgericht werken in Utrecht

In de gemeente Utrecht verscheen in 2011 de Sportnota 2011-2016, waarin een andere aanpak wordt aangekondigd met betrekking tot welzijn (Gemeente Utrecht, 2011), met als gevolg een reorganisatie binnen de welzijns wereld in Utrecht in 2013. Hierdoor dienden beweegmakelaars en buurtsportcoaches (zie voor toelichting paragraaf 1.5) die voorheen werkzaam waren bij verschillende welzijnsorganisaties ondergebracht te worden bij één stedelijke organisatie. Deze stedelijke organisatie moest zich bezig gaan houden met het speerpunt wijkgericht werken: de vraag vanuit de bewoners van de wijk bepaalt het sport- en beweegaanbod in de wijk (Gemeente Utrecht, 2011). De wijkplannen dienen vervolgens vraaggericht te worden opgesteld door alle partners die betrokken zijn in de wijk, waaronder dus betrokken bewoners. Bovaird (2007) noemt dit coproductie. De gemeente Utrecht is hierbij "aanjager van samenwerking" (Gemeente Utrecht, 2011). De beweegmakelaar zou bij het opstellen en uitvoeren van de plannen een cruciale rol hebben en is, wanneer bewoners of andere partijen iets willen, eerste aanspreekpunt in de wijk (Gemeente Utrecht, 2011). De beweegmakelaar zou dus in Utrecht de brug tussen overheid en bewoner vormen als het gaat om de organisatie van sport.

---

¹ Note: In de literatuur wordt gesproken over burgers. Respondenten spreken daarentegen veelal over bewoners. Hiermee wordt hetzelfde bedoeld.

² Geraadpleegd via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/burgerschap/burgerparticipatie> - 15/11/2014

De case: Harten voor Sport

De eerder genoemde stedelijke organisatie kwam er in 2013: Harten voor Sport. Harten voor Sport wil de sport- en beweegdeelname verhogen, werkt wijkgericht en heeft de visie om bewoners zelf initiatief te laten nemen bij de organisatie van sport en dit aan te moedigen en te ondersteunen tot duurzame activiteiten. Ook bij activiteiten die worden opgezet door Harten voor Sport is de visie dat de buurtbewoners (civil society) 'eigenaarschap' ervaren (Nillezen & Hennekes, 2013, p. 6). De professional van Harten voor Sport is hierbij de 'linking pin' die professionals, vrijwilligers en buurtbewoners in de wijk koppelt (Nillezen & Hennekes, 2013, p. 30). Als stagiair en werknemer van Harten voor Sport heb ik middels informele gesprekken opgevangen dat er bij deze koppeling onduidelijkheid is over de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport(activiteiten) in de buurt. Wanneer gesproken wordt over de professional van Harten voor Sport wordt hiermee bedoeld: *de beweegmakelaar jeugd, de buurtsportcoach en de beweegmakelaar volwassenen*. Deze begrippen worden in paragraaf 1.5 verder toegelicht en ook in de rest van het onderzoek wordt er onderscheid gemaakt in deze rollen. Als hulpmiddel bij het lezen kan de boekenlegger (bijlage 2) gebruikt worden.

1.2 Probleemstelling

De toegenomen aandacht voor burgerparticipatie in het gemeentelijk beleid leidt ertoe dat staat en civil society op een andere manier gaan samenwerken dan voorheen (Peeters, 2014). Daarbij is het 'eigenaarschap' op twee manieren problematisch. Allereerst omdat de Gemeente Utrecht met haar wijkgerichte beleid er enerzijds voor wil zorgen dat bewoners zich 'eigenaar' voelen van diverse (sport)activiteiten en organisatievormen. Anderzijds blijft de Gemeente Utrecht degene die het uiteindelijk voor het zeggen heeft. Zij kan besluiten om beleid te wijzigen, wat consequenties kan hebben voor bewoners die actief zijn in de Utrechtse civil society. Van bewoners wordt dus verwacht dat zij (sport)activiteiten opzetten en zelfstandig onderhouden, maar de Gemeente Utrecht heeft altijd zeggenschap over wijzigingen in (sport)beleid. Er is dus een hiërarchisch verschil tussen overheid en bewoner. Daarnaast is 'eigenaarschap' problematisch, omdat bewoners niet staan te springen om dingen op te pakken en zelf (sport)activiteiten te organiseren. Beleidsadviseurs Ruben Nagtegaal en Vera van Dijk van de Gemeente Utrecht verwoordden dit spanningsveld als volgt:

“Het is op dit moment ook gewoon een lastige periode, omdat we nu midden in die omslag zitten en zij [professionals] eigenlijk te horen krijgen van bovenaf van: ja, je moet meer vanuit initiatief van bewoners gaan doen. Maar ondertussen, bewoners staan niet te springen om dingen op te pakken. Dus eigenlijk ontstaat daardoor een tekort aan activiteiten.” (Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

“Het is wel een soort spannend snijvlak: mensen hebben minder tijd, maar toch ook ontstaat er iets nieuws, dat we het allemaal meer zelf gaan doen. En in die overgang zitten we. En met sport heb je dan ook nog te maken met verantwoordelijkheden, ja.” (Vera van Dijk, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Bij de organisatie van sport in de buurt in Utrecht neemt de professional een cruciale rol in en zorgt deze professional voor de overbrugging van het zojuist genoemde verschil tussen

overheid en bewoner. De professional van Harten voor Sport bevindt zich dus in een spanningsveld, waarbij het 'eigenaarschap' problematisch is.

De rol van de professional van Harten voor Sport, als het gaat om het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport, is hierbij onduidelijk. Dit zou mede komen door de sociaal makelaar, die ook actief is in dezelfde wijk, vaak ook op het gebied van sport. Daarom zal dit onderzoek zich richten op de betekenissen die worden gegeven aan de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat over het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport in de buurt. Harten voor Sport wordt hierbij gebruikt als casestudy.

1.3 Relevantie

Dit onderzoek geeft inzichten in hoe professionals op het gebied van sport het verschil tussen overheid en buurtbewoner overbruggen. De overheid is uitvoerder van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en zet civil society organisaties in om buurtbewoners te betrekken bij de organisatie van sport in de buurt. De professional die werkt bij de civil society organisaties, in dit onderzoek de professionals van Harten voor Sport, komt daarbij terecht in een spanningsveld, waar er diverse problemen zijn bij het neerleggen van het eigenaarschap van activiteiten bij bewoners. Dit onderzoek is van belang om dat spanningsveld bloot te leggen. Welke problemen komen professionals tegen? Hoe gaan ze daar mee om? Wat is hun rol daarbij, volgens zichzelf en volgens hun stakeholders? De Gemeente Utrecht krijgt hierdoor meer inzicht in het betrekken van bewoners bij het sportbeleid, wat in een participatiesamenleving een belangrijk doel is van de overheid. Harten voor Sport krijgt inzichten in welke rol haar professionals (kunnen) spelen wanneer zij samenwerken met bewoners. Het maatschappelijke doel van dit onderzoek is dan ook inzicht en daarmee handvatten te bieden aan de Gemeente Utrecht en Harten voor Sport om de civil society te kunnen versterken.

Naast een maatschappelijke relevantie kent het onderzoek ook een wetenschappelijk relevantie. Er is al veel onderzoek gedaan naar civil society en burgerparticipatie. Voorbeelden zijn Dekker (2001), Oude Vrielink & Verhoeven (2011) en Slabbekoorn (2013). Echter veelal gaan deze onderzoeken over de directe relatie tussen overheid en bewoner (Boessenkool, 2014; De Boer, Ten Brinke, Smeets & Streefkerk, 2013) en niet over de indirecte relatie, waarbij civil society organisaties of de professionals die daar werkzaam zijn de brug vormen tussen overheid en bewoner. Andere onderzoeken, zoals die van Waardenburg & Van de Bovenkamp (2013), gaan in op de invloed van de overheid op civil society organisaties, maar richten zich daarbij op sportverenigingen en niet op wat de rol is van professionals. De Waal (2014), Packham (2008) en Spierts (2014) richten zich wel op de (sociale) professionals, die als "middenmanagers tussen overheid en burger" volgens De Waal (2014) de rol zouden hebben om mensen zo goed mogelijk te ondersteunen en te stimuleren tot zelfwerkzaamheid. Echter, deze onderzoekers richten zich daarbij niet op de professionals in het specifieke domein 'sport'. Mijn onderzoek richt zich wél op professionals in dit domein.

Ook Van Well (2014) deed in haar onderzoek *Burgers in beweging (2014)* voor Harten voor Sport eerder al onderzoek naar de rol van de professional. Van Well (2014) deed onderzoek naar de rol van de professional als het gaat om *het vergroten van de sport- en beweegdeelname* in de Utrechtse subwijk Zambesidreef/Tigrisdreef. Echter, op de rol van de

professional als het gaat om *het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport* wordt niet ingegaan. Mijn onderzoek laat dit wél zien en maakt daarnaast inzichtelijk welke discourses (bredere maatschappelijke opvattingen en dominante ideeën) van invloed zijn op de betekenissen die worden gegeven aan de rol.

1.4 Vraagstelling

De onderzoeksvraag die centraal staat binnen dit onderzoek luidt:

"Welke betekenissen worden gegeven aan de rol van de professionals van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt in de Gemeente Utrecht?"

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden is een aantal deelvragen opgesteld:

1. Wat zegt de literatuur over de rol van de professional als het gaat om het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport?
2. Welke betekenissen geven professionals van Harten voor Sport zelf aan hun rol als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport?
3. Welke betekenissen geven stakeholders (Gemeente Utrecht, buurtbewoners en sociaal makelaars) aan de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport?

Met beantwoording van de eerste deelvraag wordt gekeken naar wat er in de literatuur bekend is over de relatie tussen overheid en bewoner en daarbij de rol van de professional als intermediair. Ook wordt er gekeken naar literatuur over het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport door professionals. De tweede deelvraag gaat in op de betekenissen die de professionals van Harten voor Sport zelf aan hun eigen rol geven als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. De derde deelvraag geeft inzicht in hoe de omgeving van de professional van Harten voor Sport deze rol ziet.

1.5 Begrippen

De meeste van de volgende begrippen, termen en beroepsnamen zullen tijdens de scriptie veelvuldig worden gebruikt. Daarom zullen voor de duidelijkheid deze begrippen worden toegelicht:

Beweegmakelaar: is een professional in dienst bij Harten voor Sport. Elke wijk heeft een *beweegmakelaar volwassenen* en een *beweegmakelaar jeugd*. De beweegmakelaar heeft een groot netwerk met partners in de wijk. De beweegmakelaar jeugd geeft leiding aan het wijksteam, waar ook de buurtsportcoach van uitmaakt.

Buurtsportcoach: is in dienst bij Harten voor Sport, organiseert en/of coördineert sportactiviteiten in de wijk.

Buurtrainer: Buurtbewoner die een vrijwilligerscontract ontvangt en in ruil daarvoor de buurtsportcoach ondersteunt bij het organiseren van de sportactiviteit.

Civil society: zie hiervoor het theoretisch kader (hoofdstuk 2).

Combinatiefunctionaris: door de Gemeente Utrecht gesubsidieerde, uitvoerende sportmedewerkers die net als de buurtsportcoach onderdeel zijn van het wijksportteam en sportlessen geven, maar dit doen namens een sportvereniging en waarbij de nadruk ligt op de verbinding tussen wijk, school en sportvereniging.

Scholarshipper: buurtbewoner en tevens student die 100 uur vrijwilligerswerk doet als uitvoerder op een speelveldje of gymzaal in de buurt, in ruil voor een vergoeding van maximaal €1.000,-.

Wijksportteam: een samenwerking tussen de beweegmakelaar, de buurtsportcoach, combinatiefunctionarissen en overige uitvoerende krachten in een wijk. Het wijksportteam is opgericht door Harten voor Sport. De beweegmakelaar is voorzitter en geeft leiding aan het wijksportteam.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt in gegaan op achtergrondinformatie over civil society en de actoren binnen de civil society op basis van empirische artikelen. Vervolgens zal in het theoretisch kader de theorie van Bovaird (2007) worden toegelicht, die negen verschillende samenwerkingsrelaties beschrijft tussen professional en bewoner. In hoofdstuk 3 zal worden ingegaan op de methodische verantwoording, waarna in hoofdstuk 4 de resultaten worden gepresenteerd aan de hand van diverse belangrijke thema's en waarbij de bevindingen worden gekoppeld aan de theorie van Bovaird (2007) om zo de rol van de professional van Harten voor Sport inzichtelijk te maken. Na de resultaten zullen de discussie (hoofdstuk 5) en conclusie (hoofdstuk 6) aan bod komen. In de discussie zal in gegaan worden op hoe de betekenissen die worden gegeven aan de rol van de professional van Harten voor Sport te verklaren zijn vanuit bredere maatschappelijke discoursen (voor toelichting zie paragraaf 2.2.2). In hoofdstuk 7 wordt gereflecteerd op het onderzoek en zullen er aanbevelingen gegeven worden voor vervolgonderzoek. Ook zijn er aanbevelingen voor Harten voor Sport gepresenteerd.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden uitkomsten van het literatuuronderzoek beschreven, wat de basis heeft gevormd voor het kwalitatieve onderzoek dat hierop plaats heeft gevonden. Allereerst zal worden ingegaan op de context van dit onderzoek, de civil society, en de kennis die er is vanuit de literatuur over de verschillende actoren binnen dit onderzoek. Daarnaast zal in dit theoretisch kader gebruik worden gemaakt van de theorie van Bovaird (2007), die ingaat op de verschillende samenwerkingsrelaties die er kunnen zijn tussen professionals en bewoners. Door de theorie van Bovaird te koppelen aan het kwalitatieve onderzoek is inzichtelijk gemaakt welke betekenissen worden gegeven aan de rol van de professional van Harten voor Sport, als het gaat om het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport. Naast het analysekader van Bovaird zal er gebruik worden gemaakt van de theorie van Foucault (1972) over discoursen. Discoursen zijn bredere maatschappelijke opvattingen (heersende ideeën) en spelen een belangrijke rol binnen dit onderzoek. Deze discoursen hebben namelijk invloed op de betekenisgeving van respondenten ten aanzien van de zojuist omschreven rol van de professional van Harten voor Sport. In het resultatengedeelte (hoofdstuk 4) zullen de gevonden betekenissen worden gepresenteerd. In de discussie (hoofdstuk 5) zal vervolgens worden verklaard waar deze betekenissen mogelijk vandaan komen (de bredere maatschappelijke discoursen).

2.1 Achtergrond en context

2.1.1 De civil society

Voordat er wordt ingegaan op de rol van de professional en de relatie tussen professional en bewoner, is het belangrijk aandacht te geven aan het begrip civil society. Civil society is een breed begrip dat vaak gebruikt wordt in een debat over de rol van bewoners ten opzichte van de steeds meer terugtrekkende overheid. Wanneer er gesproken wordt over het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport door de professionals van Harten voor Sport, ontmoeten zij elkaar in de civil society. Het begrip civil society kent echter geen eenduidige betekenis (Edwards, 2014; Dekker, 2001), omdat er veel verschillende visies zijn op civil society, met elk zijn eigen waarde, afhankelijk van de context waarin het wordt gebruikt (Edwards, 2014). De meeste raakvlakken met dit onderzoek heeft de (smalle) definitie van Dekker (2004) over civil society. Volgens Dekker (2004) kenmerkt de civil society zich door vrijwillige verbanden die bewoners buiten de privésfeer aangaan en waarmee tevens gemeenschappelijke belangen worden nagestreefd. In dit onderzoek is definitie van belang, aangezien organisatie van sport veelal buiten werktijden plaatsvindt. In de civil society ontmoeten professional en bewoner elkaar, waarbij de professional van Harten voor Sport het eigenaarschap namens de overheid probeert neer te leggen bij de bewoner en daarmee dus een bepaalde rol inneemt ten aanzien van het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport. In dit onderzoek is onderzocht welke betekenissen actoren binnen deze civil society (overheid, sociaal makelaars, professionals van Harten voor Sport en buurtbewoners) geven aan deze rol.

2.1.2 Actoren in de civil society

De overheid in de civil society

Sinds 1 januari 2007 geldt de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Doel van deze wet is het participeren van alle bewoners in de samenleving mogelijk te maken, met het oog op dat zij meer gaan doen voor de samenleving. Spierts (2014) stelt dat de wet daarbij aanspraak doet op de eigen verantwoordelijkheid van bewoners. Aanleiding zijn de krapper wordende overheidsfinanciën en de bezuinigingen op lokale voorzieningen en zorgarrangementen (De Waal, 2014). Gemeenten voeren de WMO uit en kunnen dit beleid zelf vormgeven, aangezien zij veel beleidsvrijheid hierin hebben. In 2009 heeft het ministerie van VWS een nieuw programma op het gebied van welzijn geïntroduceerd, waarin de 'kracht van de bewoner' centraal wordt gesteld. Dit landelijke programma heeft er toe geleid dat de lokale welzijnssector vernieuwd is, met een ander takenpakket van de professional (De Waal, 2014). In Utrecht zorgde dit ervoor dat er één stedelijke organisatie op het gebied van sportstimulering is opgericht: Harten voor Sport. De beweegmakelaars die voorheen werkzaam waren bij verschillende wijkwelzijnsorganisaties werden hier ondergebracht. Bij het slaan van een brug tussen overheid en bewoner spelen de zogenoemde civil society organisaties waar deze professionals werkzaam zijn een belangrijke rol. De betrokkenheid van de civil society is voor de overheid een manier om door middel van netwerken te sturen op publiek beleid (Waardenburg & Van de Bovenkamp, 2013).

In dit onderzoek geldt dat de overheid (Gemeente Utrecht) stuurt op publiek beleid door middel van het verstrekken van subsidie aan Harten voor Sport, die in ruil daarvoor als opdracht heeft om de sportparticipatie in Utrecht te verhogen en daarnaast de civil society dient te versterken. Echter, onduidelijk is hoe de professional van Harten voor Sport deze civil society dient te versterken, het eigenaarschap van sportactiviteiten bij bewoners neer dient te leggen en hoe daarmee het eerdergenoemde verschil tussen overheid en bewoner overbrugd kan worden.

De sociaal makelaar in de civil society

Na introductie van het nieuwe programma op het gebied van welzijn in 2009, heeft de benaming welzijnswerker in diverse gemeenten plaatsgemaakt voor de sociaal makelaar, waarbij er meer nadruk komt te liggen op de verbindingsfunctie van de professional (De Waal, 2014). De Gemeente Utrecht formuleert als kerntaak van een sociaal makelaar: 'het activeren in de buurt, ondersteunen van initiatieven, oppakken van probleemsituaties en doorverwijzen naar specialisten' (Gemeente Utrecht, 2010). De Waal (2014) geeft aan dat dit profiel niet zozeer nieuw is, maar dat het een verschuiving betekent naar een generiek profiel, dat voor alle typen sociale professionals (o.a. maatschappelijk werkers) van toepassing is. Sociale professionals moeten bewoners toerusten (De Waal, 2014). Dit houdt in dat bewoners ondersteund dienen te worden, zodat deze bewoners hun nieuwe rol, met veel eigen verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid voor directe omgeving, kunnen uitoefenen. Packham (2008) bakent dit verder af en geeft aan dat de professional ter bevordering van actief burgerschap twee belangrijke speerpunten heeft, te weten: toerusting en competentieontwikkeling van en bij bewoners. Spierts (2014) geeft daarbij aan dat het stimuleren van leerprocessen bij bewoners en het ontwikkelen van burgerschapscompetenties belangrijke voorwaarden zijn om duurzame en succesvolle participatie te bewerkstelligen.

Over de rol van de sociale professional is dus al het een en ander bekend. Echter, in dit onderzoek naar de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport zal moeten blijken hoe sociaal makelaars de rol van de professional van Harten voor Sport zien en hoe de professional van Harten voor Sport zich verhoudt tot de sociaal makelaar.

De beweegmakelaar & buurtsportcoach in de civil society

In 2013, bij de subsidie uitvraag van de Gemeente Utrecht voor een nieuwe, wijkgerichte Utrechtse sportorganisatie, is gekozen voor het nieuw opgerichte Harten voor Sport. Harten voor Sport heeft als opdracht de sportparticipatie in Utrecht te verhogen. Harten voor Sport werkt daarbij ondersteunend en wijkgericht en heeft de visie om bewoners zelf eigenaar van hun eigen initiatief te laten zijn, om daarmee duurzame projecten tot stand te brengen. Ook bij projecten die worden opgezet door Harten voor Sport is de visie dat bewoners hierbij worden betrokken en zich 'eigenaar' voelen (Nillezen & Hennekes, 2013, p.6). Harten voor Sport is dus aan de ene kant facilitator (maakt het mogelijk) en aan de andere kant ondersteuner van initiatieven die bottom-up ontstaan.

De professional van Harten voor Sport zou hierbij de 'linking- pin' zijn die professionals, vrijwilliger en bewoners in de wijk aan elkaar koppelt (Nillezen & Hennekes, 2013, p. 30). Echter, uit bovenstaande blijkt niet hoe de beweegmakelaar en buurtsportcoach samenwerken en/of taken verdelen als het gaat om het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport, aangezien beide medewerkers kunnen worden gezien als professional van Harten voor Sport. Dit onderzoek maakt die verdeling inzichtelijk. Een duidelijk onderscheid is daarom ook in de resultatensectie gepresenteerd.

Over de beweegmakelaar van Harten voor Sport is bekend dat deze zowel vraag- als aanbodgericht werkt bij het vergroten van de sport- en beweegdeelname (Van Well, 2014). Onduidelijk is echter of de beweegmakelaar ook op deze manier werkt als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt. Daarnaast is onbekend hoe de Gemeente Utrecht aankijkt tegen de rol van de professional van Harten voor Sport. Het enige wat de Gemeente Utrecht (2011) in de Sportnota 2011-2016 vermeldt over de rol van de professional van Harten voor Sport is dat het in het takenpakket heeft zitten: "het opstellen en uitvoeren van plannen".

De bewoner in de civil society

Als gevolg van de eerder omschreven WMO, wordt er in diverse beleidsnota's en/of plannen van lokale organisaties steeds meer nadruk gelegd op de noodzaak van burgerinzet (De Waal, 2014). Van bewoners wordt verwacht dat zij meer verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en voor kwetsbaren in hun directe omgeving. Lokale civil society organisaties, zoals onder andere Harten voor Sport, ondersteunen en faciliteren deze bewoners hierbij.

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2011) naar de mening van bewoners over een kleinere overheid en meer eigen verantwoordelijkheid voor bewoners blijkt dat bewoners eigen verantwoordelijkheid na willen streven en dat bewoners dit goed achten voor het individu. De rol van de overheid wordt betiteld als bemoeizuchtig en betuttelend. Hierdoor zou zelfredzaamheid en eigen initiatief belemmerd worden. Spierts (2014) onderstreept dit en geeft aan dat de actieve bewoner buitenspel staat door vergaande

verstrengeling tussen gemeente en instellingen. Uit dit onderzoek zal blijken of het belemmeren van zelfredzaamheid en eigen initiatief door de overheid ook geldt wanneer het gaat om de organisatie van sport.

Opvallend is dat wanneer de situatie geconcretiseerd wordt naar het individu, de bewoner veelal terughoudend reageert: de overheid dient primair verantwoordelijk te blijven, bijvoorbeeld als het gaat om ouderenzorg en buurtvoorzieningen (SCP, 2011). Gezegd kan dus worden dat bewoners bereid zijn een bepaalde mate van verantwoordelijkheid op hen te nemen, op voorwaarde dat er een sterke onafhankelijke rol voor de overheid is, die opkomt voor het algemeen belang en kwetsbare groepen (De Waal, 2014). Of dit ook zo is als het gaat om de organisatie van sport door buurtbewoners, is onbekend. Waardenburg & Van de Bovenkamp (2013) beschrijven dat de betrokkenheid van de civil society gezien kan worden als een manier om bewoners meer controle te geven. In deze context zetten bewoners zich buiten de privésfeer ook nog vrijwillig in voor de gemeenschap. De Waal (2014) stelt dat deze actieve bewoners daarnaast kunnen bijdragen aan versterking van sociale cohesie en maatschappelijke betrokkenheid.

Echter, de wens voor meer actief burgerschap gaat ook gepaard met negatieve geluiden. De Waal (2014) geeft aan dat bewoners niet alleen ongeïnteresseerd zijn in hun directe omgeving, maar daarnaast zelf ook deel van het probleem uitmaken doordat zij het gezag van de publieke professional niet respecteren. Ook zijn er diverse geluiden die erop wijzen dat de binding tussen bewoners onderling ondermaats is en dat de binding tussen bewoners en de aan de overheid gerelateerde instanties gering is (De Waal, 2014). De bewoner wordt dus zowel gezien als het probleem, maar ook als oplossing van het probleem. Of de zojuist genoemde negatieve geluiden ook van toepassing zijn op de relatie tussen de professional van Harten voor Sport en de Utrechtse bewoner wordt in dit onderzoek inzichtelijk gemaakt.

2.2 Theoretisch kader

2.2.1 De relatie tussen professional en bewoner

Nu duidelijk is wat er wordt verstaan onder civil society en welke actoren zich binnen dit onderzoek bevinden in de civil society, is belangrijk uit te zoeken hoe deze actoren zich tot elkaar verhouden. Voor dit onderzoek is vooral de relatie tussen professional (voortgeschoven door de overheid) en bewoner van belang. In deze omgeving ontmoeten de professional en bewoner elkaar en werken zij samen. Vanuit de literatuur kan er worden ingegaan op de verschillende rollen die professionals aan kunnen nemen tijdens deze samenwerking. De relatie tussen professional en bewoner is echter niet eenduidig en evenmin zonder wrijvingen (Spierts, 2014). Deze relatie is, zoals Spierts (2014) dit omschrijft, een partnership. Dit begrip partnership heeft evenals het begrip participatie een ambigu karakter: vrijwillig, maar niet vrijblijvend; vriendschappelijk, maar ook zakelijk; gelijkwaardig, maar niet gelijk. Daarnaast hebben binnen dit partnership professional en bewoner andere belangen en andere verantwoordelijkheden (Spierts, 2014). In dit onderzoek zal duidelijk worden welk karakter dit partnership heeft tussen professional van Harten voor Sport en bewoners. Daarnaast zal blijken van welke wrijvingen er sprake is bij de samenwerking.

In de civil society is er de laatste jaren een radicale verandering te zien op het gebied van hoe wordt aangekeken tegen de manier hoe beleid tot stand zou moeten komen in de sector van de publieke dienstverlening (Bovaird, 2007). Het maken van beleid is niet langer een top-down proces, geïnitieerd door beleidsmakers en professionals, maar veel meer een onderhandeling tussen veel verschillende, interacterende belanghebbenden die in het veld actief zijn. Diensten worden niet langer alleen gecreëerd door professionals, maar komen tot stand door middel van coproductie met de gebruikers (bewoners) ervan (Bovaird, 2007). Het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport door de professional van Harten voor Sport is hiervan dus een goed voorbeeld.

Om de samenwerkingsrelatie tussen de professional van Harten voor Sport en de Utrechtse bewoner te beschrijven zal er gebruik worden gemaakt van de theorie van Bovaird (2007), die verschillende niveaus van relaties omschrijft tussen professional en bewoner. Deze theorie van Bovaird draagt bij aan een beter begrip van de rol van de professional van Harten voor Sport wanneer het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. Inzichtelijk wordt gemaakt hoe de verschillende stakeholders van de professional van Harten voor Sport deze rol zien en hoe de professionals deze rol zelf zien. Ook is het mogelijk verschillen in kaart te brengen in hoe er tegen de rol wordt aangekeken. Bovaird (2007) maakt bij de omschrijving van de verschillende niveaus van relaties gebruik van het begrip coproductie, wat inhoudt dat zowel professional als bewoner al dan niet een deel van de productie van een dienst op zich neemt. Onder coproductie verstaat Bovaird (2007): *"Het leveren van publieke diensten door regelmatige en langdurige relaties tussen geprofessionaliseerde dienstverleners en dienstgebruikers, of andere leden, waarbij alle leden een substantiële bijdrage leveren."*

In zijn model (tabel 3.1) laat Bovaird (2007) negen uiteenlopende samenwerkingsrelaties zien tussen professional en bewoner. Deze verschillende relaties tussen professional en bewoner lopen uiteen van de traditionele dienstverlening (bewoner heeft geen invloed) tot de traditionele zelf-georganiseerde gemeenschap, (professional levert geen input). Bij de

inschatting van de soort samenwerkingsrelatie wordt er rekening gehouden met het onderscheid tussen het plannen van diensten en het leveren van diensten.

Planning	Professional als planner	Bewoners betrokken als co-planners	Geen professionele input in de planning
Dienstverlening			
Professional als dienstverlener	1. Traditionele dienstverlening	2. Traditionele dienstverlening, waarbij bewoners betrokken zijn bij de planning	3. Geen dienst
Professional en bewoners als co-leveraars	4. Professionals plannen, dienstverlening vindt gezamenlijk plaats	5. Volledige coproductie	6. Gezamenlijk leveren van diensten met weinig professionele planning
Alleen bewoners leveren de dienst	7. Bewoners leveren de dienst die gepland is door professionals	8. Bewoners leveren de dienst die gezamenlijk gepland is	9. Traditionele zelfgeorganiseerde gemeenschap

Tabel 3.1 - Relaties tussen professional en bewoner (Bovaird, 2007)

Het plannen en leveren van sport- en beweegactiviteiten worden door Breuer, Wicker en Pawlowski (2009) ook wel het creëren van een sportinfrastructuur genoemd. Alle georganiseerde activiteiten op het gebied van sporten en bewegen vormen samen de sportinfrastructuur (Breuer, et al., 2009). Om inzicht te krijgen in de manier waarop een sportinfrastructuur tot stand komt, wordt het werk van Ostrom, Schroeder en Wynne (1993) gebruikt. Zij omschrijven bij de totstandkoming verschillende fasen, te weten: ontwerp, financiering, constructie, uitwerking & handhaving en gebruik. De eerste drie (ontwerp-, financierings-, en constructiefase) worden ingedeeld bij het plannen van (sport)activiteiten. Concreet kan hierbij gedacht worden aan het afstemmen van de vraag op de behoeften van de bewoner (ontwerp), het inventariseren van benodigde middelen (financiering) en het zorgdragen voor materialen en een locatie (constructie) (Ostrom, et al., 1993).

De verschillende relaties die Bovaird beschrijft worden hieronder kort toegelicht. In de eerste relatie (1) zijn professionals aan zet: zij nemen zowel de opzet als de uitvoer van een activiteit voor hun rekening. Belangrijk om te vermelden bij deze relatie is dat de behoefte van de bewoner niet is gepolst, waardoor niet met zekerheid gezegd kan worden dat bewoners ook deel zullen nemen aan deze activiteit. Bij relatie twee (2) zijn bewoners betrokken in de planning van een activiteit. De professionals zijn op de hoogte van de behoeften van de bewoners en houden hiermee rekening. Een voorbeeld dat Bovaird (2007, p. 849) geeft, is een door bewoners voorgezeten adviescommissie, dat reageert op de plannen van de professional. Bij relatie drie (3) wordt er geen activiteit georganiseerd, zowel professional als bewoner geven geen input. Bij de vierde relatie (4) plannen professionals, maar voeren professional en bewoner gezamenlijk de activiteit uit. Mantelzorg is hiervan een voorbeeld: professionals maken de planning en ondersteunen waar nodig, maar bewoners kunnen zelfstandig elkaar helpen (Bovaird, 2007, p. 850). Relatie vijf (5) is de vorm

waarbij er het meest wordt samengewerkt, beide partijen neemt een deel van de organisatie van de activiteit op zich. Hier is sprake van coproductie (Bovaird, 2007). Bij relatie zes (6) wordt er een activiteit georganiseerd waarbij weinig planning is. Een voorbeeld hiervan is het uitvoeren van een sportactiviteit door een sportvereniging. Wanneer professionele hulp wordt ingeschakeld, om te ondersteunen op het gebied van kennis of bij de organisatie van de activiteit, is er sprake van deze relatie. Bij de zevende relatie (7) voeren bewoners een activiteit uit die gepland is door professionals. Een voorbeeld hiervan betreft de competities binnen een sportvereniging: de sportbond, bestaande uit professionals, zet een competitie op en biedt hiervoor de structuur en planning, maar dit wordt uitgevoerd door vrijwilligers (bewoners die participeren binnen een vereniging). Bij relatie acht (8) is er sprake van een situatie waarin bewoners de activiteit uitvoeren, na een gezamenlijke planning. Hierbij kan worden gedacht aan ondersteuning bij het vinden van een locatie of op het gebied van financiering van de activiteit. De laatste relatie (9) is totaal het tegenovergestelde van de eerste relatie (1). Hierbij nemen bewoners zowel de opzet als de uitvoer van een activiteit voor hun rekening. Hierbij kan gedacht worden aan o.a. de organisatie van sport zoals hij plaatsvindt binnen een (sport)vereniging. Naar welke relatie de professionals van Harten voor Sport streven en hoe de belangrijkste stakeholders ernaar kijken zal in hoofdstuk 4, bij de resultaten, beschreven worden.

De professional in een spanningsveld

Spierts (2014) geeft aan dat de professional zich in een spanningsveld bevindt waar vragen en noden van bewoners niet altijd overeenkomen met maatschappelijke kwesties en knelpunten. De professional speelt in de ogen van Spierts (2014) *'een spel op twee borden'*. Op het eerste bord komen professionals tegemoet aan de wensen, vragen en behoeften van bewoners. Daarbij ondersteunt de professional bewoners om hen zelf activiteiten op te laten zetten en te organiseren. Het tweede bord richt zich op het signaleren van maatschappelijke problemen en het aangaan van maatschappelijke uitdagingen. Spierts (2014) omschrijft dat de rol van de professional als dienstverlener als samenwerkingspartner met de overheid, maatschappelijke instelling en bewoners een voortdurende worsteling is.

Wanneer gesproken wordt over de relatie tussen professional en bewoner is het vaak de professional die de bewoner probeert te activeren (Spierts, 2014, p. 258). Bij deze *'logica van het activeren'* gaat het meestal om collectieve projecten of groepsactiviteiten, die veelal niet spontaan ontstaan, maar vaak in gang worden gezet door de professional die bewoners bij elkaar brengt op het gebied van een bepaald thema. Het grootste probleem, wanneer gesproken wordt over activatie van bewoners, is dat deze bewoners zichzelf vaak niet zien als personen die zelf actief kunnen ingrijpen, maar het slechts lijdend ondergaan (Spierts, 2014). Daarbij is het belangrijk te vermelden dat deze personen wel in staat zijn om over te gaan tot dergelijke actie, maar dat beschadigde gevoelens van eigenwaarde er toe leiden dat er bij bewoners geen vertrouwen is om verantwoordelijkheid te nemen (Spierts, 2014). Professionals zouden daarom uit moeten gaan van de krachten en kansen die er wél liggen bij deze bewoners, die in staat gesteld moeten worden om hun eigen bestaansvoorwaarden te kunnen realiseren (De Waal, 2014). Ook dienen belemmeringen te worden weggenomen (De Waal, 2014). Tonkens en Verhoeven (2011) geven daarbij aan dat het succesvol activeren van bewoners bereikt kan worden wanneer bewoners goed ondersteund worden, zonder dat er te veel van hen wordt overgenomen. Uit dit onderzoek blijkt hoe professionals

van Harten voor Sport bewoners al dan niet in hun kracht proberen te zetten, met als doel het eigenaarschap van de sportactiviteit neer te leggen bij deze bewoners.

2.2.2 Invloeden van discoursen op de professional

Bij het aannemen van een rol, zoals Bovaird (2007) deze omschrijft, wordt de professional van Harten voor Sport mogelijk beïnvloed door discoursen, simpel gezegd bredere maatschappelijke opvattingen en dominante ideeën die het gedrag beïnvloeden. Het begrip discours is een complex begrip, omdat het geen eenduidige grenzen kent (Mills, 1997). Markula & Pringle (2006) geven aan dat volgens Foucault (1972) een discours gezien kan worden als een set van taalkundige beweringen met specifieke, contextafhankelijke betekenissen die laten zien hoe er over iets gedacht wordt, gesproken wordt en hoe mensen zich daarnaar gedragen. Volgens Foucault (1972) dragen aannames die bij deze discoursen horen bij aan de structurering van de werkelijkheid, die in interactie geconstrueerd wordt. Markula & Pringle (2006) geven aan dat een discours volgens Foucault bestaat uit drie verschillende disciplines. Over de eerste twee disciplines, 'kennis' en 'macht', heeft het individu maar beperkte controle. Deze disciplines worden door Deleuze (1988) ook wel 'the outside' genoemd. Bij de derde discipline, 'kritisch denken', heeft het individu wel controle, wat gevolgen heeft voor hoe iemand zich verhoudt tot het discours en al dan niet zijn of haar gedrag daar aan aanpast. Deleuze (1988) noemt dit ook wel 'the inside'.

Foucault (1972) omschrijft dat de 'kennis van mensen' als een vorm van 'macht' fungeert. Individuen worden beïnvloed door deze kennis, die verkregen is vanuit het discours. Hierdoor zijn mensen in staat onderscheid te maken en iemand te labelen als bijvoorbeeld gezond of ziek of mooi of lelijk. Deze kennis, die *épistèmès* worden genoemd, is volgens Foucault (1972) het geheel aan kennis en wetenschap in een bepaalde periode. Een discours is dus historisch geconstrueerd. Discoursen functioneren volgens Foucault (1972) als controlesystemen. Daarbij wordt het gedrag van een persoon mogelijk bepaald of beperkt door de kaders die worden geschept door het discours. Hierover heeft het individu maar beperkte controle. De zojuist beschreven kaders die worden geschept door het discours zijn van invloed op de rol die de professional van Harten voor Sport kan aannemen bij het betrekken van bewoners. Tegen welke discoursen en kaders de professional oploopt, wordt in de discussie toegelicht.

Het gedragen naar het discours is volgens Foucault (1972) een subtiele vorm van macht. Een concreet en herkenbaar voorbeeld hiervan is te zien in het discours 'slank is mooi'. In advertenties en magazines zijn vaak slanke mensen te zien. Het discours wat gecreëerd wordt, onder andere door deze magazines, zorgt ervoor dat mensen zich er naar gaan gedragen: het bepaalt wat we wel en niet mooi vinden (slank versus dik), wat we eten en hoe vaak we sporten. Het effect dat dit discours heeft is een vorm van macht uitoefenen en bepaalt hoe we iemand categoriseren en bestempelen als mooi of lelijk. Discoursen zijn daarnaast contextafhankelijk, veranderlijk en kunnen in strijd zijn met andere discoursen. De context bepaalt daarbij hoe aan uitingen vorm wordt gegeven en hoe dus de 'werkelijkheid' gestructureerd wordt. Door het herhalen van deze uitingen kan het discours in stand worden gehouden.

Naast kennis en macht is het kritisch denken de derde discipline waaruit een discours volgens Markula & Pringle (2006) bestaat. Kritisch denken geeft het individu een bepaalde

mate van controle over het wel of niet meegaan met het discours, het gaat ervan uit dat mensen een keuze hebben, vaak gebaseerd op kennis uit ervaring. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat iemand er voor kiest om zijn of haar lichaam te accepteren zoals het is of geen actie te ondernemen, door op dieet te gaan of extra te sporten, om zo een bepaald lichaamsideaal te bereiken.

Foucault (1972) geeft aan dat de invloed van een discours niet zichtbaar is, maar door middel van taal wel zichtbaar gemaakt kan worden. In de discussie van dit onderzoek zullen de discourses die mogelijk van invloed zijn op de betekenisgeving aan de rol van de professional van Harten voor Sport zichtbaar worden gemaakt, doordat de resultaten (taal) die in hoofdstuk 4 worden gepresenteerd in een bredere maatschappelijke context geplaatst worden. Hierdoor wordt zichtbaar vanuit welke heersende opvattingen, de discourses, deze betekenissen mogelijk zijn ontstaan.

3. Methodische verantwoording

In dit hoofdstuk zal in worden gegaan op hoe het onderzoeksperspectief dat is gekozen van invloed is op de methode die is gehanteerd tijdens het onderzoek. Daarnaast wordt beschreven hoe de data is verzameld en geanalyseerd.

3.1 Onderzoeksperspectief

Het perspectief dat binnen dit kwalitatieve onderzoek wordt gehanteerd is interpretatief, met een kritische knipoog. Het interpretatieve paradigma richt zich op betekenisgeving. Uitgangspunt hierbij is volgens Boeije (2012, p. 20) 'het specifieke karakter van de sociale werkelijkheid', waarbij gesteld wordt dat de 'externe' werkelijkheid niet bestaat. Mensen geven daarentegen betekenissen aan bepaalde verschijnselen en wisselen deze betekenissen onderling uit in alledaagse interacties. Tezamen construeren zij daarmee de 'werkelijkheid' (Boeije, 2012). In dit onderzoek zal in worden gegaan op deze 'geconstrueerde waarheid' door de betekenissen te achterhalen die respondenten geven aan de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. De kritische knipoog komt naar voren in de discussie. De kritische wetenschappelijke benadering kijkt volgens Edwards & Skinner (2009) naar de betekenis achter de betekenissen, de discoursen. In het kritische perspectief staat de werkelijkheid altijd in relatie tot macht (Edwards & Skinner, 2009). Het kritisch perspectief ziet macht als de macht van discoursen. De discoursen bepalen het gedrag. Wat discoursen zijn en hoe ze werken is eerder uitgelegd in het theoretisch kader aan de hand van Foucault.

Binnen dit onderzoek spelen discoursen een belangrijke rol. Zoals eerder beschreven worden de betekenissen die respondenten geven aan de rol van de professional van Harten voor Sport in een bredere maatschappelijke context geplaatst, door te verklaren vanuit welke heersende opvattingen, de discoursen, deze betekenissen mogelijk zijn ontstaan en hoe de professional van Harten voor Sport zich verhoudt tot deze discoursen. De vraagstelling van het onderzoek richt zich op de betekenissen die gegeven worden aan de rol van de professional. Echter, de betekenis achter de betekenis is nog veel interessanter: welke discoursen liggen hieraan ten grondslag? En hoe wordt de professional van Harten voor Sport daardoor beïnvloed? Hierop zal in de discussie van het onderzoek in worden gegaan.

3.2 Methode van dataverzameling

Tijdens het onderzoek zijn twee verschillende methoden van dataverzameling gebruikt, namelijk een literatuurstudie en semigestructureerde interviews. In de volgende paragrafen staan deze methoden uitgewerkt.

Literatuurstudie & theoretisch kader

Voordat de data is verzameld, zijn empirische artikelen bestudeerd op het gebied van burgerparticipatie, met daarbij de rol van de professional als brug tussen overheid en bewoner in het bijzonder. In het theoretisch kader, dat zal worden gekoppeld aan de verkregen data uit de interviews, wordt gebruikt gemaakt van de theorie van Bovaird (2007), die in zijn model negen verschillende relaties tussen professional en bewoner onderscheidt. Zo is het mogelijk geweest om aan te kunnen geven welke rol de professional inneemt en in

dient te nemen volgens de omgeving van de professional. Daarnaast heb ik mij verdiept in het werk van Foucault (1972), die zich interesseert in discoursen. De betekenissen die worden gepresenteerd in de resultatensectie zullen in de discussie worden gekoppeld aan de theorie van Foucault. Zo zal worden ingegaan op waar de betekenissen die worden gegeven mogelijk vandaan komen.

Diepte interviews

Tijdens dit onderzoek zijn diepte-interviews met respondenten gehouden om data te verzamelen. Door deze interviews te houden kon de betekenis achterhaald worden die gegeven wordt aan de rol van de professional van Harten voor Sport bij het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. De topiclijst (zie bijlage 1), die gemaakt is op basis van de literatuurstudie, was leidend bij het interviewen van de respondenten. Het gebruik maken van een topiclijst geeft de interviewer houvast, waardoor de interviewer vrij is in zijn vraagstelling Edwards & Skinner (2009). Het hanteren van een topiclijst betekent daarnaast dat de interviews semigestructureerd van aard zijn. Edwards & Skinner (2009) geven aan dat de voorkeur ligt bij het stellen van open vragen, samenvatten en doorvragen, wat ook tijdens de interviews is gedaan. Edwards & Skinner (2009) geven daarnaast aan dat het belangrijk is dat de onderzoeker de sturing en controle behoudt over het gesprek en dat de respondent het meest aan het woord is. Als interviewer heb ik hiermee rekening gehouden door de respondenten zoveel mogelijk aan het woord te laten, soms af te wijken van de topics en door te vragen wanneer nodig, om daarna weer terug te gaan naar de structuur. De meeste gehouden interviews duurden maximaal ongeveer een uur en werden gehouden op het kantoor van Harten voor Sport (professionals van Harten voor Sport), het stadskantoor (beleidsadviseurs Gemeente Utrecht), werkplekken in de stad (sociaal makelaars) en buurthuizen (buurtbewoners).

Respondenten

In totaal zijn er voor dit onderzoek 15 diepte-interviews afgenomen. Hierna trad verzadiging bij het verkrijgen van data op: Ik merkte dat ik steeds dezelfde dingen terug hoorde komen. In dit onderzoek is de rol van de professional van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport onderzocht, aangezien deze onduidelijk zou zijn voor deze professionals. Om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen krijgen van de betekenissen die worden gegeven aan de rol van de professional van Harten voor Sport zijn, naast de professionals zelf, de belangrijkste stakeholders uit de omgeving van deze professionals geïnterviewd. Er zijn twee beweegmakelaars volwassenen, vier beweegmakelaars jeugd en twee buurtsportcoaches geïnterviewd om te achterhalen welke betekenissen worden toegekend aan de eigen rol. Daarnaast zijn er interviews gehouden met de belangrijkste stakeholders: twee beleidsadviseurs sport van de Gemeente Utrecht (de accounthouders van Harten voor Sport), twee sociaal makelaars (samenwerkingspartners in de wijk) en drie buurtbewoners (twee van de drie buurttrainers bij Harten voor Sport en een scholarshipper, uitvoerende kracht op de playgrounds). Er stond nog extra interview met een scholarshipper gepland, maar in verband met een sterfgeval in de familie van de scholarshipper is die afgezegd. Ook is geprobeerd ouders langs de lijn te kort te interviewen tijdens de sportactiviteit van hun kinderen, maar op het moment dat er een bezoek werd gebracht aan deze sportactiviteit, waren er weinig ouders aanwezig. De ouders die aanwezig waren gaven aan dat ze niet mee wilden werken aan het onderzoek. In verband met vakantie en dus een tijdelijke stopzetting van de activiteiten, was

het niet meer mogelijk nog een keer terug te komen. De selectie van de stakeholders van Harten voor Sport is tot stand gekomen doordat respondenten van Harten voor Sport aangaven welke personen relevant zouden zijn voor mijn onderzoek. Bij semigestructureerde interviews is het belangrijk om door te vragen en om uitleg te vragen om zo achter de betekenissen van processen te komen (Boeije, 2005). Ik ben mij hierbij ervan bewust dat ik als werknemer en stagiair van Harten voor Sport bevooroordeeld kan zijn als onderzoeker. Daarom heb ik steeds aangegeven dat ik nergens vanaf weet en dat respondenten hun antwoord toe dienden te lichten.

Een overzicht van de respondenten is bovenaan volgende pagina te vinden. Uiteraard zijn dit niet de echte namen van de respondenten, maar zijn deze geanonimiseerd. Deze namen zullen terugkomen bij de resultatensectie.

Naam:	Functie/Titel:
Vera van Dijk	Beleidsadviseur Gemeente Utrecht
Ruben Nachtegaal	Beleidsadviseur Gemeente Utrecht
Ian de Lange	Sociaal Makelaar
Nigel van Leer	Sociaal Makelaar
Achmed El Ghazy	Bewoner (Scholarshipper)
Namir Loukili	Bewoner (Buurtrainer)
Michael Wanyama	Bewoner (Buurtrainer)
Tijmen de Wit	Oud-beweegmakelaar Volwassenen HvS
Rachel Blaauw	Beweegmakelaar Volwassenen HvS
Suzanne van der Linden	Beweegmakelaar Jeugd HvS
Floor Huis in 't Veld	Beweegmakelaar Jeugd HvS
Marianne Langerak	Beweegmakelaar Jeugd HvS
Hadifa El Mourabit	Beweegmakelaar Jeugd HvS
Patrick van der Wagen	Buurtsportcoach HvS
Rachid Bouazza	Buurtsportcoach HvS
Saïd (collega Patrick, niet geïnterviewd)	Buurtsportcoach HvS

Tabel 3.2 – Geanonimiseerde namenlijst respondenten

3.3 Casestudie

De respondenten die geïnterviewd zullen worden in dit onderzoek oefenen in het werkveld directe invloed uit op de professional van Harten voor Sport. Het onderzoek uitvoeren voor één organisatie wordt ook wel een casestudie genoemd (Edwards & Skinner, 2012). Door middel van dit onderzoek wordt bijgedragen aan de literatuurvorming en inzichten over de rol van professionals als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport en de daarachterliggende discoursen.

3.4 Data analyse

De data-analyse binnen dit onderzoek verliep grotendeels tegelijk met de dataverwerking: interviews werden direct na afname getranscribeerd. Daardoor was het mogelijk de opvallendste punten en thema's te noteren en mee te nemen in de overige interviews. Deze opvallendste punten zijn besproken met mijn stagebegeleider vanuit Harten voor Sport, Martin van Rooijen, die zich als kritische vriend heeft opgesteld. Boeije (2005) geeft aan dat dit al een vorm is van het open coderen van de data. Na het transcriberen van alle data is het programma MAXQDA gebruikt om de interviews open te coderen. Daarna volgde het zogenoemde axiaal coderen (Boeije, 2005), waarin de gevonden codes werden geordend, eventueel samengevoegd of van naam veranderd. Tijdens het selectief coderen werd bepaald welke codes van belang waren ter beantwoording van de hoofdvraag van dit onderzoek. Deze codes zijn vertaald naar thema's en deze thema's zijn te vinden in het hoofdstuk resultaten (hoofdstuk 4). Diverse citaten van respondenten onderbouwen hierbij het verhaal dat verteld wordt per thema. De betekenissen die respondenten geven aan de rol van de professional van Harten voor Sport zijn, zoals eerder vermeld in de discussie in een bredere maatschappelijke context geplaatst.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. Er zal in worden gegaan op de betekenissen die de professionals (beweegmakelaars volwassenen, beweegmakelaars jeugd en buurtsportcoaches) van Harten voor Sport zelf aan hun eigen rol toekennen, maar ook op de betekenissen die actoren uit de omgeving van deze professionals (Gemeente Utrecht, sociaal makelaars en buurtbewoners) geven aan hun rol. In de presentatie van de resultaten zal er per professional inzichtelijk worden gemaakt welke betekenissen worden gegeven aan de rol, aan de hand thema's. Omdat er een verschil is in betekenisgeving tussen professionals volwassenen en professionals jeugd, zijn er ook verschillende thema's per professional te onderscheiden: *'de professional als facilitator(?)'*, *'problemen bij verschuiving van verantwoordelijkheid naar bewoner'* zijn van toepassing op zowel volwassenen als op jeugd. Echter, beide geven vanwege verschillende contexten (zie paragraaf 4.1) er verschillende invulling aan. *'Ouders betrekken bij sportactiviteiten'* is daarnaast een extra thema dat alleen bij jeugd (buurtsportcoach) van toepassing is. Het vierde thema *'burgerparticipatie als proces'* geldt vervolgens voor alle professionals, met gelijke betekenisgeving, en zal als laatste thema worden besproken. De bespreking van de resultaten zal worden gekoppeld aan de theorie van Bovaird (2007), die negen uiteenlopende relaties omschrijft tussen professional en bewoner (vanaf paragraaf 4.3). Uiteindelijk kan aan de hand van de resultaten uit dit hoofdstuk een antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag: *"welke betekenissen worden gegeven aan de rol van de professionals van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt in de Gemeente Utrecht?"*

4.1 Verschillende professionals, verschillende contexten

Het verschil tussen professionals volwassenen en professionals jeugd

Voordat de betekenissen worden omschreven per professional, is het van belang om een verschil te vermelden dat respondenten zien tussen beweegmakelaars volwassenen en professionals jeugd. Uit de verkregen data blijkt namelijk dat de betekenissen verschillen die worden gegeven aan de verschillende professionals. Dit zou komen door de manier waarop de professionals van Harten voor Sport invulling geven aan de organisatie van sport in de buurt. Ten grondslag aan dit verschil ligt het verschil in context: volgens de respondenten is 'eigenaarschap' neerleggen bij volwassenen haalbaarder dan bij kinderen. Volwassenen zouden in staat zijn zelfstandig duurzame sportactiviteiten op te zetten, (jonge) kinderen zijn dit volgens veel respondenten niet en zouden daarmee dus afhankelijk zijn of een sportactiviteit voor hen wordt georganiseerd. Vera van Dijk, beleidsadviseur bij de Gemeente Utrecht, beschrijft dit verschil:

"Er is natuurlijk ook een verschil tussen kinderen en volwassenen [...] Bij volwassenen is het [de rol van de beweegmakelaar volwassenen] denk ik wel duidelijker. [...] Daar zou ik ze [buurtbewoners] al mee stimuleren om zelf te kijken van: hey, maar wat voor aanbod is er dan? En wat zou ik kunnen doen? [...] En bij jeugd, ja bij jeugd, moet je ook zelf wat actiever aanbieden. Want anders komt er niks van de grond." (Vera van Dijk, Gemeente Utrecht)

Gezegd kan worden dat respondenten aangeven dat volwassenen in principe in staat zijn om eigenaar te zijn van hun eigen activiteit, iets wat bij (jonge) kinderen niet het geval is, wat overigens niet impliceert dat kinderen niet kunnen meehelpen in de organisatie van een sportactiviteit. Dit verschil tussen volwassenen en kinderen heeft consequenties voor de betekenissen die respondenten geven aan de rol van de professionals van Harten voor Sport wanneer het gaat om het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport. Deze consequenties zullen inzichtelijk gemaakt worden bij het beschrijven van de resultaten per professional aan de hand van de theorie van Bovaird (2007), die relaties beschrijft tussen professional en bewoner.

Het verschil tussen jeugdprofessionals onderling

Niet alleen zien respondenten een verschil tussen volwassenen- en jeugdprofessional, ook zien zij een verschil bij de jeugdprofessionals onderling: aan de rol van beweegmakelaar jeugd worden andere betekenissen gegeven dan aan die van de rol van de buurtsportcoach. Bij jeugdactiviteiten kan over het algemeen gezegd worden dat de buurtsportcoaches door respondenten gezien worden als degenen die op gebied van jeugd bij Harten voor Sport buurtbewoners zouden kunnen betrekken bij de organisatie van sport: buurtsportcoaches staan in de praktijk, organiseren meerdere malen per week sportactiviteiten voor jeugd tot 12 jaar op Richard Krajicek Playgrounds, Cruijff Courts en gymzalen in de wijk en hebben zodoende contact met ouders, stagiairs, scholarshippers, vrijwilligers en andere buurtbewoners die een rol kunnen spelen bij de organisatie van sportactiviteiten. In tegenstelling tot de buurtsportcoaches zouden beweegmakelaars jeugd veel minder direct in contact komen met buurtbewoners, wat vooral door tijdgebrek zou komen. Suzanne, beweegmakelaar jeugd bij Harten voor Sport, onderstreept dit verschil en geeft daarnaast aan dat deze kijk op de rol van de buurtsportcoach in het werkveld breder gedragen wordt:

“Ik denk dat voornamelijk de buurtsportcoaches, die in mijn wijksteam zitten, [...] veel te maken hebben met vrijwilligers uit de wijk zelf, of buurtbewoners. Ikzelf [denk dit], met nog veel andere collega's van mij.” (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

“Een andere reden [gebrek aan contact met buurtbewoners] is zeker gewoon tijdgebrek. We [beweegmakelaars jeugd] hebben gewoon te veel dingen op ons bordje, waardoor dit soort dingen [bewoners activeren] er echt... maar weinig van komt. Daar hebben we gewoon geen ruimte voor ook om dat verder op te pakken. [...] Rachid [buurtsportcoach, HvS] houdt zich meer met hen bezig.” (Marianne Langerak, beweegmakelaar jeugd HvS)

Uit bovenstaande blijkt dat buurtsportcoaches op gebied van jeugd de contacten dienen te leggen met buurtbewoners om hen bij de organisatie van sport te betrekken. Bij het betrekken van buurtbewoners is er sprake van een samenwerking tussen professional en bewoner (Bovaird, 2007). Daarbij kunnen negen verschillende relaties onderscheiden worden. Welke rol de buurtsportcoaches daarbij aannemen zal duidelijk worden beschreven, aan de hand van de theorie van Bovaird (2007), in de paragraaf van de buurtsportcoaches (4.3). Ondanks dat respondenten aangeven dat buurtsportcoaches een veel grotere rol hebben dan de beweegmakelaars jeugd, vervullen beweegmakelaars jeugd volgens een aantal respondenten een belangrijke facilitaire taak als het gaat om het

betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. Op deze facilitaire taak wordt in de loop van volgende paragraaf ingegaan.

4.2 Beweegmakelaar jeugd als faciliterende manager

Breuer et al. (2009) noemen het plannen en leveren van sport- en beweegactiviteiten ook wel het creëren van een sportinfrastructuur. Hierbij vormen alle georganiseerde activiteiten op het gebied van sporten en bewegen samen de sportinfrastructuur (Breuer, et al., 2009). De beweegmakelaar jeugd, voorzitter van het wijksteam waar ook de buurtsportcoach onderdeel van uitmaakt, kan binnen dit onderzoek worden gezien als de planner van deze sport- en beweegactiviteiten op het gebied van jeugd. De buurtsportcoach, die in de praktijk staat, kan binnen dit onderzoek gezien worden als degene die de sport- en beweegactiviteiten levert.

Beweegmakelaars jeugd komen zoals gezegd weinig in contact met bewoners. Echter, wanneer zij wel contact hebben met bewoners, hebben zij volgens zichzelf een faciliterende rol. Een aantal beweegmakelaars jeugd geeft aan dat ze bewoner initiatieven ondersteunen en faciliteren door middel van het leveren van materialen, met oog op dat bewoners beter in staat zijn de activiteit gedurende langere periode volhouden en dat deze activiteit niet weer omvalt:

“En wij [Harten voor Sport] hebben hem dan materiaal aangeleverd, stootkussens en bokshandschoenen. Onze eis was dan dat ie 50 cent per keer ging vragen, zodat hij uiteindelijk ook wel iets, ja, of materialen zelf, of terug kon betalen, of uiteindelijk zelf kon... Dat het een zelfvoorzienend iets wordt zeg maar.” (Floor, Beweegmakelaar bij HvS)

Het leveren van materialen kan in de planning van de sportinfrastructuur gezien worden als de ‘constructiefase’, zoals Ostrom et al. (1993) deze noemen. De beweegmakelaar jeugd speelt hierin dus een rol.

Een ander voorbeeld van het plannen van de sportinfrastructuur door de beweegmakelaars jeugd is dat de beweegmakelaar jeugd sturing en leiding geeft aan de buurtsportcoaches, ondanks dat beweegmakelaars jeugd en buurtsportcoaches aangeven dat zij gezamenlijk een planning maken voor alle sportactiviteiten in de wijk (ontwerpfase, Ostrom, et al., 1993). Bij deze planning worden sportzalen gereserveerd (financierings- & constructiefase, Ostrom, et al., 1993), waarin buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen sportactiviteiten aanbieden. Naast facilitator is de beweegmakelaar jeugd ook manager. Een goed voorbeeld van die managende rol is dat de beweegmakelaar jeugd en de buurtsportcoach die samen in dezelfde wijk werken aangeven dat ze regelmatig contact hebben over hoe het met de buurtsportcoach gaat in de praktijk. Daarnaast is de beweegmakelaar jeugd aanwezig op belangrijke, formele momenten, om te plannen en om afspraken te maken wanneer er een nieuwe buurttrainer gecontracteerd wordt, zo geeft buurtsportcoach Patrick aan:

“Met elke buurttrainer die echt een contractje gaat tekenen hebben we [buurtsportcoach & beweegmakelaar] van tevoren een gesprek. Dan hebben we een gesprekje en dan zetten we alle puntjes op een rij en de afspraken die we maken. De dagen die zij kunnen, kunnen ze dan aangeven, zodat we duidelijke afspraken maken

van tevoren van: die dag is hij [buurttrainer] beschikbaar.” (Patrick Van Der Wagen, Buurtsportcoach bij HvS)

Buurtrainers zijn wijkbewoners, vaak ouders van kinderen die meedoen aan de sportactiviteiten, die tegen een vrijwilligersvergoeding ondersteunen bij de organisatie van de sportactiviteiten van de buurtsportcoach. Door het betrekken van buurtouders is de sportactiviteit niet langer alleen vormgegeven door de professional, maar ook door de gebruikers ervan. Bovaird (2007) noemt dit coproductie. Hierover meer in de paragraaf van de buurtsportcoach (4.3), aangezien buurtsportcoaches in contact komen met deze ouders. Volgens een respondent worden afspraken gemaakt over de taken, werktijden en werkdagen, begeleiding, vergoeding en verzekering van de buurttrainer:

“We hebben een vrijwilligerscontract opgesteld met daarin ook heel duidelijk wat we verwachten van zo'n buurttrainer. En waar die zich aan moet houden. [...] Dus we hebben zeker wel richtlijnen daarin, dat we iets kunnen verwachten van ze. En het zal niet zo zijn als van een professional natuurlijk.” (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

Enkele respondenten geven aan dat, als voorzitter van het wijksporsteam en aanspreekpunt in de wijk op het gebied van sport- en bewegen, de beweegmakelaar jeugd verantwoordelijk is voor de planning van het naschoolse sport- en beweegaanbod voor kinderen tot en met 12 jaar (basisschool leeftijd). Zo zou niet alleen voor de buurtsportcoaches een planning worden gemaakt, ook voor combinatiefunctionarissen in de wijk wordt gepland welke activiteiten wanneer plaatsvinden, zo geven deze respondenten aan. Op de rol van de combinatiefunctionaris, als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport, zal verder niet worden ingegaan binnen dit onderzoek, aangezien dit onderzoek zich richt op de rol van de professional van Harten voor Sport.

Actoren erkennen rolverdeling tussen buurtsportcoach en beweegmakelaar

Ook de omgeving van de professionals jeugd van Harten voor Sport ziet de hiervoor duidelijk beschreven rolverdeling tussen buurtsportcoach (praktijk) en beweegmakelaar (planner). Een goed voorbeeld hiervan is scholarshipper Achmed El Ghazy. Achmed is getalenteerd voetballer en daarmee een voorbeeld voor jongeren in zijn wijk. Via de buurtsportcoach is hij terechtgekomen bij de Richard Krajicek Foundation die hem in ruil voor 100 uur vrijwilligerswerk op een playground bij hem in de wijk een vergoeding aanbiedt voor zijn studiekosten. Op deze manier is hij in aanraking gekomen met de buurtsportcoach, die tevens zijn praktijkbegeleider is. In mindere mate is hij in contact gekomen met de beweegmakelaar. Achmed geeft aan dat de buurtsportcoach de wijk veel beter kent dan de beweegmakelaar. Daarom zou het de taak zijn van de buurtsportcoaches om buurtbewoners te betrekken bij de organisatie van sport. De beweegmakelaar jeugd wordt zowel door scholarshippers als door buurttrainers, net als door de beweegmakelaars zelf, gezien als degene die managet door te plannen, te overleggen en te sturen. De belangrijkste stakeholders kijken dus hetzelfde naar de rol van de professionals van Harten voor Sport als de professionals naar hun eigen rol kijken:

“Eh, ja kijk, die buurtsportcoach kent de buurt beter. Maar in samenwerking met de beweegmakelaar zouden ze misschien kunnen evalueren hoe het beter zou kunnen

zijn om de buurtouders erbij te betrekken. In samenwerking is het misschien wel het beste.” (Achmed El Ghazy, scholarshipper)

“I think her role is to give information to buurtsportcoaches about what is going on, the plans, she [beweegmakelaar] is the one who makes the calendar of the whole season, sending some mails to buurtsportcoaches what's going to happen next season.” Michael Wanyama (buurttrainer bij HvS)

De betekenis die sociaal makelaars in dit onderzoek geven aan de rol van de beweegmakelaar jeugd (en tevens aan de rol van de buurtsportcoach) als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport is opvallend. Uit interviews met sociaal makelaars blijkt dat zij enerzijds de medewerkers van Harten voor Sport goed kennen en regelmatig met hen samenwerken door bijvoorbeeld stagiairs bij sportactiviteiten uit te wisselen, maar anderzijds niet een duidelijk beeld hebben van wat professionals van Harten voor Sport als doelstelling en als takenpakket hebben. Daardoor spreken zij vaak over hun eigen manier van werken als het gaat om burgerparticipatie. Zo blijkt ook uit de volgende quote van Ian de Lange, sociaal makelaar in Utrecht:

Als ik eerlijk mag zijn, heb ik momenteel niet echt kijk op hoe zij met ouders omgaan. Ik zit er helemaal midden in. Mijn doelstelling is met ouders. (Ian de Lange, sociaal makelaar)

Ook de laatste belangrijke actor in de omgeving van de professional van Harten voor Sport, de overheid, ziet dat de buurtsportcoach in de praktijk staat en dat de beweegmakelaar de grotere lijnen bekijkt en leiding geeft aan het wijksteam, waar de buurtsportcoach onderdeel van uitmaakt. Als gekeken wordt naar rolverdeling bij de totstandkoming van de sportinfrastructuur ziet Vera van Dijk, beleidsadviseur bij de Gemeente Utrecht, aanvullingen ten opzichte van het hiervoor beschreven beeld van deze rolverdeling, alhoewel ze ook erkent niet altijd zicht te hebben op de situatie zoals hij in de praktijk is en daarom graag meer signalen ontvangt. De beweegmakelaar, die niet in de uitvoer staat, zou daarbij fungeren als netwerker die door slimme samenwerking met partners in de wijk, waaronder sociaal makelaars en jeugdwerkers, mogelijk maakt dat buurtsportcoaches in staat zijn om meer ouders te betrekken bij de organisatie van sport:

“Misschien met slimme samenwerking. Juist dat die beweegmakelaars investeren in de netwerken rond de ouders, dat je daar wel winst kunt behalen. Maar als je er als bijvoorbeeld buurtsportcoach staat om echt aanbod te genereren, dan is dat lastiger om tegelijkertijd aan dat netwerk van die ouders te gaan... Dat kun je niet tegelijkertijd doen. Het kan wel, maar niet als jij een partijtje aan het basketballen bent. [...] Wel daarna en vooraf en dat gebeurt ook absoluut. Dus ik vind het ook wel interessant om meer nog te horen: wat zijn dan de moeilijkheden die ze tegenkomen? Maar dit is zoals ik het zo voor me zien, maar ik kan me voorstellen dat het in de praktijk weerbarstiger is. En dat zijn dingen die ik dan wel moet horen.” Vera van Dijk (Beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Volgens Ostrom et al. (1993) kan het creëren van een netwerk, als voorwaarde om het participeren van ouders mogelijk te maken, worden gezien als onderdeel van de

constructiefase bij de totstandkoming van de sportinfrastructuur. Buurtsportcoaches zouden volgens Vera (Gemeente Utrecht) door beweegmakelaars jeugd ondersteund dienen te worden aangezien zij zelf tijdens de uitvoer van de activiteit geen tijd hebben om in gesprek te gaan met ouders.

Problemen bij verschuiving van verantwoordelijkheid naar bewoner

Hoewel de beweegmakelaars jeugd niet zoals de buurtsportcoach direct bij de uitvoering van een activiteit betrokken zijn, zien zij bij de verschuiving van verzorgingsstaat naar participatiestaat wel enorm veel problemen. Volgens de beweegmakelaars jeugd zouden dit vooral problemen zijn op het gebied van (eind)verantwoordelijkheid wanneer bewoners betrokken raken bij de organisatie van sportactiviteiten. Welke problemen zien beweegmakelaars jeugd in de praktijk wanneer het eigenaarschap neergelegd wordt bij buurtbewoners? Wie is er volgens de beweegmakelaars jeugd (eind)verantwoordelijk op het moment dat ouders participeren in de organisatie van sportactiviteiten? En wat houdt deze (eind)verantwoordelijkheid eigenlijk in?

Volgens de beweegmakelaars jeugd heeft het betrekken van ouders bij sportactiviteit verschillende redenen. Drie van de vier beweegmakelaars jeugd binnen dit onderzoek zijn van mening dat het een manier is om “extra handjes” in de wijk te krijgen. Handjes die nodig zijn om sportactiviteiten voor kinderen in de wijk te kunnen organiseren, aangezien Harten voor Sport maar drie buurtsportcoaches heeft en daardoor een beperkte organisatiecapaciteit heeft. Ook zou volgens een respondent de aanwezigheid van ouders belangrijk zijn voor de ontwikkeling van een kind. Echter de belangrijkste reden om ouders bij een sportactiviteit te betrekken die genoemd wordt door de respondenten is het versterken van eigen initiatief en verantwoordelijkheid, waardoor buurtbewoners eigenaar worden van de activiteit. Marianne Langerak en Suzanne van der Linden onderbouwen dit. Suzanne geeft tevens aan dat buurtbewoners nodig zijn als gevolg van een daling in subsidie door de WMO, maar dat buurtbewoners de professional ook nodig hebben:

“Om voor ons zelf handjes te creëren. Dus je bereik vergroten. Voor de kinderen bekend gezicht, die er ook vaker is en er ook kan zijn dan alleen de buurtsportcoach er is, zeg maar. En het is natuurlijk ook het versterken van eigen initiatief en verantwoordelijkheid binnen zo'n bewonersgroep of bij zo'n bewoner zelf.” (Marianne Langerak, beweegmakelaar jeugd HvS)

“Mijn werkgebied is een gigantisch groot werkgebied is, dat kan ik niet in mijn eentje doen, daar heb ik helpende handjes bij nodig. [...] Maar die buurtbewoners zijn gewoon, ja, die hebben we nodig. We hebben ze nodig omdat we niet zelf iets moeten gaan bedenken: en dit is het en daar moet je het mee doen. Nee, we willen dat ze eigenaar worden van iets, dat ze daardoor gaan participeren en mee blijven of gaan doen. Of je verantwoordelijk voelen. En we hebben dat soort mensen gewoon nodig. We zijn in de subsidies terug bekostigd. We hebben veel minder budget, veel minder mankrachten. Dus we hebben die buurtbewoners gewoon ook nodig. Allebei de kanten op, wij hen en zij ons.” (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

Opvallend is dat beweegmakelaars jeugd (en buurtsportcoaches) spreken over verantwoordelijkheid in relatie tot bewoners. Door de betekenis die respondenten geven

aan verantwoordelijkheid kan verantwoordelijkheid gezien worden als ambigu begrip. Verantwoordelijkheid wordt namelijk door verschillende beweegmakelaars jeugd op verschillende manieren uitgelegd. Verantwoordelijkheid zou een gevoel zijn en buurtbewoners zouden verantwoordelijk gesteld of gemaakt kunnen worden. Buurtbewoners zouden verantwoordelijkheid moeten nemen. En verantwoordelijkheid zou een mening van de beweegmakelaar zijn over welke taken de buurtbewoner zou kunnen of moeten uitvoeren.

Hoe buurtbewoners concreet verantwoordelijk gesteld of gemaakt zouden worden en/of verantwoordelijkheid zouden voelen verwoordt Suzanne van der Linden. Suzanne geeft aan dat het een geleidelijke overgang is en dat wanneer de professional van Harten voor Sport een terugtrekkende beweging maakt er een verantwoordelijkheidsgevoel aangewakkerd wordt, aangezien buurtbewoners graag willen dat hun sportactiviteit gecontinueerd wordt:

“Wij zijn nog steeds degenen die de gymzalen huren, wij zijn nog steeds degenen die de inkomsten bijhouden, [...] Maar op het moment dat ik ze zelf verantwoordelijk maak... Ze willen allemaal hun eigen clubje door laten draaien [...] Op het moment dat ik iemand zelf verantwoordelijk stel en zeg van: jongens, luister: Jij huurt de gymzaal, jij beheert de inkomsten en alles wat je tekort komt, stuur je mij een rekening en ik maak dat over. Dan moet iemand zijn registratie wel bijhouden. Want als hij dat niet doet, maak ik hem geen geld over. Dus op die manier kun je wel constructies bedenken dat ze zichzelf verantwoordelijk gaan voelen en dat we spullen overdragen.” (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

Volgens Bovaird (2007) betekent bovengenoemde situatieverandering een verschuiving van relatie 1 naar relatie 8. In relatie 1 is de professional degene die zorgt voor de opzet van de activiteit en ook voor de uitvoer van de activiteit (o.b.v. de buurtsportcoach). In relatie 8 is er sprake van een situatie waarbij buurtbewoners de activiteit uitvoeren en waarbij de professional ondersteunt bij financiering van de activiteit. Echter bij deze 7 stappen grote verschuiving van verantwoordelijkheid, waarbij buurtbewoners eigenaar worden van hun eigen activiteit, zien de beweegmakelaars jeugd veel problemen. Spierts (2014) gaf dit eerder al aan en omschrijft dat de rol van de professional als dienstverlener tussen bewoner en overheid een voortdurende worsteling is. Hierdoor liggen er bij de beweegmakelaars jeugd veel vragen.

Van die vragen ligt er voor de beweegmakelaars jeugd een op het gebied van eindverantwoordelijkheid. Volgens de beweegmakelaars jeugd is er een verschil tussen verantwoordelijkheid en eindverantwoordelijkheid neerleggen bij bewoners. Eindverantwoordelijkheid, dat raakvlakken zou hebben met aansprakelijkheid, gaat daarbij volgens de beweegmakelaars jeugd verder dan verantwoordelijkheid. Onder beweegmakelaars jeugd heerst echter wel verdeeldheid: de ene beweegmakelaar vindt wel dat de professional altijd eindverantwoordelijk is, wat inhoudt dat die erop afgerekend zou kunnen worden, de andere weet het niet. Het overdragen van de organisatie van een sportactiviteit voor kinderen naar buurtbewoners roept bij de beweegmakelaars nog meer vraagtekens op het gebied van verantwoordelijkheid, in het geval dat er iets fout gaat of als afspraken niet worden nagekomen en kinderen, die betalen voor de sportactiviteit, de dupe ervan zijn:

En wat dan? Bij wie ligt de eindverantwoordelijkheid dan? Is het dan bij de bewoner zelf, is het bij Doenja [sociaal makelaars] [...] Hoe werkt dat dan? (Marianne Langerak, beweegmakelaar jeugd HvS)

Een speciaal geval is de buurttrainer, volgens respondenten een buurtbewoner die bij Harten voor Sport een vrijwilligerscontract heeft getekend en in ruil voor de organisatie van activiteiten een vrijwilligers vergoeding ontvangt. Bij zo'n soort buurtbewoner is het volgens de beweegmakelaar jeugd makkelijker om diegene verantwoordelijk te stellen, omdat er heel duidelijk in het contract staat wat de meetbare taken zijn van zo'n buurttrainer én omdat de buurttrainer er voor betaald krijgt: *“een stok om mee te slaan”*, aldus Marianne Langerak, beweegmakelaar jeugd bij Harten voor Sport.

Echter, bij buurtbewoners die niet zo'n contract hebben zien beweegmakelaars jeugd de problemen op gebied van verantwoordelijkheid. Deze bewoners zetten zich in binnen de *civil society in smalle zin*. Zoals Dekker (2001) aangeeft, gaan deze bewoners buiten de privésfeer vrijwillige verbanden aan, waarmee tevens gemeenschappelijke belangen worden nagestreefd. In dit geval is het gemeenschappelijke belang de organisatie van sportactiviteiten voor kinderen uit de buurt. Zijn buurtbewoners wel geschikt om activiteiten voor kinderen op te zetten? En welke problemen worden bij participatie door buurtbewoners gezien door beweegmakelaars jeugd?

Volgens beweegmakelaars jeugd is pedagogische kennis belangrijk wanneer sport activiteiten worden georganiseerd voor kinderen. Professionals zouden opgeleid zijn, waardoor zij de kennis bezitten, ook om een *“veilig klimaat”* te creëren. Buurtbewoners zijn dit niet en daarom twijfelen de beweegmakelaars jeugd of buurtbewoners geschikt zijn om zelfstandig een sportactiviteit voor kinderen te organiseren, zoals deze nu door de buurtsportcoaches worden georganiseerd. Floor en Marianne, beweegmakelaars jeugd bij Harten voor Sport, verwoorden dit zo:

Om echt iemand te vinden die gesprekken met kinderen aan kan gaan, of weet ik het wat, dat vind ik allemaal best wel... Je moet er ook een hoop kennis voor hebben, zeg maar. (Floor, beweegmakelaar jeugd HvS)

Zoals bijvoorbeeld bij een buurttrainer vragen wij wel echt om een Verklaring Omtrent Gedrag. Ja, ga je dat dan ook bij buurtbewoners doen die aan de slag gaan met kinderen op een playground? [...] Maar goed, iemand gaat wel dus met kinderen aan de slag. Dat is nog wel een dingetje. (Marianne Langerak, beweegmakelaar jeugd HvS)

Een probleem bij participatie door buurtbewoners is volgens beweegmakelaars jeugd de verantwoordelijkheid en de daarmee gepaarde verplichtingen die een drempel zouden vormen. Buurtbewoners, zeker in krachtwijken als Noordwest, Overvecht en Zuid waar mensen grote gezinnen hebben volgens de respondenten, hebben niet altijd de tijd om activiteiten te organiseren en aanwezig te zijn bij hun kinderen. Floor, beweegmakelaar jeugd bij Harten voor Sport, geeft aan dat buurtbewoners niet vast willen zitten aan een wekelijkse verplichting en dat de verantwoordelijkheid die komt kijken bij het organiseren

van een sportactiviteit voor de buurt een reden is dat er in haar wijk nu nog weinig buurtbewoners participeren:

“En ik denk dat er best wel verantwoordelijkheid bij komt kijken [...] Vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Dat betekent als je een week ziek bent, dan moet je alsnog wel regelen dat iemand je taken overneemt, want je bent wel een commitment aangegaan, zeg maar. En ik denk dat dát iets is waar heel veel mensen niet zoveel zin in hebben. Dat ze graag willen doen op hun moment waar zij zin in hebben en niet wekelijks omdat het moet, zeg maar.” (Floor, beweegmakelaar jeugd HvS)

Een ander probleem zien de beweegmakelaars in het feit dat bewoners gewend zijn aan dat activiteiten voor hen worden georganiseerd en dat bewoners niet zelfstandig iets ondernemen. Spierts (2014) geeft aan dat als gesproken wordt over ‘*de logica van het activeren*’, bewoners vaak lijdend iets ondergaan in plaats van zelf actie te ondernemen en zelf iets te organiseren, terwijl ze daar wel in staat toe zouden zijn, wanneer ze door professionals in hun kracht worden gezet en worden toegerust. Met deze houding van bewoners worden sociaal makelaars ook geconfronteerd. Bij de omslag naar participatiesamenleving hebben de sociaal makelaars, zoals eerder omschreven in hoofdstuk 2, een nieuwe kerntaak gekregen van de Gemeente Utrecht: het activeren in de buurt, ondersteunen van initiatieven, oppakken van probleemsituaties en doorverwijzen naar specialisten (Gemeente Utrecht, 2010). Sociale professionals zouden als taak hebben bewoners toe te rusten (De Waal, 2014). Dit houdt volgens de Waal in dat bewoners ondersteund dienen te worden, zodat deze bewoners hun nieuwe rol, met veel eigen verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid voor directe omgeving, kunnen uitoefenen. Als gevolg van deze nieuwe werkwijze zijn de sociaal makelaars volgens beweegmakelaar jeugd Suzanne van der Linden op “hun handen gaan zitten” en zouden ze niet goed weten hoe ze initiatieven kunnen aanwakkeren of hoe de professional van Harten voor Sport dit zou kunnen doen:

“Ja, luister, dat vind ik een hele moeilijke vraag. Want het lukt mij zelf mondjesmaat. En dan moet ik een ander toe gaan dichten hoe hij of zij dat zou kunnen doen. Dat is heel lastig.” (Nigel van Leer, sociaal makelaar)

Beweegmakelaars jeugd geven aan dat zij zelf daarin misschien ook een rol hebben, maar zien de sociaal makelaar in principe als de “link in de wijk” om de vraag van de bewoner op te halen. Deze vraag zou dan weer doorgespeeld kunnen worden naar de beweegmakelaar jeugd, die door respondenten wordt gezien als sociaal makelaar met als thema ‘sport’. Als gevolg van het op handen zitten door de sociaal makelaars zouden er door hen helemaal geen sportactiviteiten meer worden georganiseerd en nemen bewoners geen initiatief om activiteiten op te zetten, omdat bewoners gewend zouden zijn dat activiteiten voor hen worden georganiseerd, zo geven beweegmakelaars jeugd aan:

“Het is toch meer een idee van: er worden dingen georganiseerd en wij komen daar naartoe. Niet zozeer om zelf iets te ondernemen of te doen. [...] Het is heel weinig zo dat we echt mensen zelf komen met behoeftes en ideeën. [...] En... de link in de wijk zijn ook vaak toch wel de sociaal makelaars, die bijvoorbeeld in een speeltuin of op

zo'n plein actief zijn al. Dus dat is dan weer een optie om de vraag op te halen, zeg maar.” (Marianne Langerak, beweegmakelaar jeugd HvS)

“Ik zie de netwerkpartners vooral heel erg struggelen daarmee. [...] Die hebben er gewoon echt enorm veel problemen mee. Die moeten nu op de handen zitten en die mogen eigenlijk niks meer doen en de bewoners moeten zelf met initiatieven komen, zonder die ook maar enigszins op te halen.” (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

Beweegmakelaars jeugd zien dus, als gesproken wordt over het participeren van bewoners bij de organisatie van sportactiviteiten, problemen op het gebied van verantwoordelijkheid (wekelijkse verplichtingen), kwalificaties (pedagogische kennis) en in het feit dat bewonersinitiatief nauwelijks of niet van de grond komt en dat de professionals en tevens partners die dat zouden moeten doen (sociaal makelaars) een vernieuwde werkwijze hebben, waardoor er weinig van de grond komt. De buurtsportcoach zou volgens respondenten bij jeugd de aangewezen professional zijn om buurtbewoners te betrekken bij de organisatie van sport. In de volgende paragraaf zal op de rol van de buurtsportcoach worden ingegaan. Hoe wordt er tegen die rol van de buurtsportcoach aangekeken? Hoe betreft de buurtsportcoach nu bewoners bij de sportactiviteiten en hoe zou de buurtsportcoach bewoners dienen te betrekken volgens de belangrijkste stakeholders van Harten voor Sport? En tegen welke problemen loopt de buurtsportcoach daarbij op?

4.3 Buurtsportcoach als traditionele dienstverlener?

Zoals eerder is omschreven is de buurtsportcoach degene die in de praktijk staat en via sportactiviteiten op playgrounds en in gymzalen in contact komt met buurtbewoners en daarom door respondenten gezien wordt als de professional namens Harten voor Sport om buurtbewoners te betrekken bij de organisatie van sportactiviteiten. In deze paragraaf zal worden ingegaan op de betekenissen die respondenten geven aan de rol van de buurtsportcoach. Allereerst zal inzichtelijk gemaakt worden welke betekenissen de buurtsportcoaches zelf geven aan hun rol, daarna wordt ingegaan op hoe de belangrijkste stakeholders van Harten voor Sport die rol zien. Dit gebeurt aan de hand van drie belangrijke thema's *'professional als facilitator?', 'problemen bij verschuiving van verantwoordelijkheden'* en *'ouders betrekken'*. Om de samenwerkingsrelatie tussen de buurtsportcoach en de Utrechtse bewoner te beschrijven zal er gebruik worden gemaakt van de theorie van Bovaird (2007), die een negental samenwerkingsrelaties beschrijft tussen professional en bewoner.

Buurtsportcoach als facilitator?

Als gekeken wordt naar Breuer et al. (2009) die de totstandkoming van de sportinfrastructuur indelen in het plannen en leveren van de sportactiviteit, kan de buurtsportcoach gezien worden als degene die de sportactiviteiten levert. Het leveren van de sportactiviteit betekent in dit onderzoek het organiseren en uitvoeren van de sportactiviteit (Ostrom et al., 1993). Harten voor Sport heeft drie buurtsportcoaches, die in verschillende wijken en buurten actief zijn. Bij twee van de drie buurtsportcoaches, die actief zijn in andere wijken en gebieden, zijn interviews afgenomen. Uit deze interviews blijkt dat ze beiden buurtbewoners proberen te betrekken bij de organisatie van hun sportactiviteiten. Echter, in de manier waarop ze hun activiteiten organiseren is een verschil te zien. De ene

buurtsportcoach geeft aan zelf deel uit te maken als uitvoerende kracht bij de activiteit, de andere buurtsportcoach geeft aan zelf bijna niet in de uitvoer te staan, maar meer faciliterend te werk te gaan. Patrick van der Wagen, buurtsportcoach bij Harten voor Sport, maakt zelf onderdeel uit van de uitvoerende krachten bij de activiteit en werkt daarbij samen met buurtbewoners. Patrick geeft aan dat hij samenwerkt met buurtbewoners, maar dat dit nog wel weinig is:

“Het blijkt dus echt dat het nog een heel groot probleem is om mensen te motiveren om zich echt als vrijwilliger, buurtvader, aan te melden. [...] Je hebt hele goede voorbeelden en dan heb je echt perfecte mensen erbij, dus extra handjes zeg maar. [...] Met één professional en één buurtvrijwilliger [buurttrainer] zou je dan de activiteit kunnen doen.” (Patrick van der Wagen, buurtsportcoach HvS)

Buurtsportcoach Patrick geeft aan dat hij samen met zijn collega buurtsportcoach Saïd in Noordwest Utrecht in de uitvoer staat van de activiteit, wat inhoudt dat zij in samenwerking met stagiairs, scholarshippers en buurtvrijwilligers de sportactiviteit organiseren. De sportactiviteit wordt georganiseerd in de zaal (sportmix) of op pleintjes in de wijk. Het participeren van stagiairs, scholarshippers (zijn ook buurtbewoners) en buurtvrijwilligers, veelal mannen, noemt Patrick *“meedraaien”*. Hieronder wordt volgens Patrick verstaan dat zij helpen met opbouwen en afbreken van de activiteiten en daarnaast meehelpen bij de activiteit. Daarbij geeft Patrick aan dat er een duidelijke rolverdeling is tussen professional en bewoner, wat te maken zou hebben met vertrouwen en verantwoordelijkheden, waar later op in zal worden gegaan:

“Dus wij draaien in een soort carrousel, dat ze [kinderen] van het ene onderdeel naar het andere gaan. En daar helpen ze [buurtbewoners] bij mee en daar draaien ze ook in mee. En ze helpen ook met opbouwen en het afbreken van de activiteiten. We werken natuurlijk ook met entreegeld. En het bijhouden van de lijsten en het innen van het geld. Dat doen wij toch zelf.” (Patrick van der Wagen, buurtsportcoach HvS)

Buurtrainer Namir Loukili bevestigt deze rolverdeling door het volgende te zeggen:

“Nu ben ik echt puur ondersteunend aan Patrick of Saïd. Zo van dan gaat hij bepaalde activiteiten en dan zorg ik dat er wat kinderen meedoen, zeg maar. En zo is het eigenlijk.” (Namir Loukili, buurtrainer HvS)

Rachid Bouazza is de andere buurtsportcoach binnen dit onderzoek en is actief in de wijken Zuid, Zuidwest en Oost Utrecht. Hij geeft aan dat hij zelf niet in de uitvoer staat, maar dat hij samenwerkt met partners (sociaal makelaars) in de wijk, van de ene naar de andere locatie gaat en daarnaast leiding en sturing geeft. Daarmee faciliteert hij dat het team waarmee hij werkt, bestaande uit scholarshippers en enkele buurtbewoners, de activiteit kunnen uitvoeren. Daarbij ziet Rachid zichzelf als *‘de grote man’* die het grotere plaatje bekijkt:

Mijn rol is gewoon... ik ben "de grote man" in principe, [...] ook naar de scholarshippers toe. [...] Die voeren het uit. Ik voer natuurlijk ook het een en ander uit. Wat ik doe is over het algemeen ook kijken: Wat doet de scholarshipper? Waarom doet de scholarshipper zoiets? En dan vraag ik ook van joh, ga eens bezig met die

jongens, voetbal of een andere sport. En dan ga ik weer van een afstand kijken, wat doet die exact? En dan kijk ik naar hoeveel jongens we hebben of niet hebben. En kijk, als er daar op een gegeven moment, dan kun je zien het aantal jongens, als dat even niet vlot loopt. Dan kan ik hun vragen, met mijn ervaring natuurlijk, van: waarom zou je het dan niet zo hebben gedaan? (Rachid Bouazza, buurtsportcoach HvS)

Volgens de theorie van Bovaird (2007), die negen uiteenlopende relaties beschrijft bij samenwerking tussen professional (buurtsportcoach) en bewoners (scholarshipper, buurttrainers, etc.) zijn twee verschillende rollen die buurtsportcoaches aannemen te onderscheiden. Buurtsportcoach Patrick, die zelf in de uitvoer staat, neemt daarbij zelf meer de rol aan als traditionele dienstverlener (relatie 1). Omdat Patrick ook bewoners zou laten "meedraaien", kan dit volgens Bovaird (2007) ook gezien worden als relatie 4: professional en bewoner voeren gezamenlijk de activiteit uit. De buurtsportcoach speelt daarmee een belangrijke rol in de gebruiksfase van de activiteit, zoals Ostrom et al. (1993) deze omschrijven. Buurtsportcoach Rachid Bouazza, die naar eigen zeggen meestal niet zelf in de uitvoer staat, maar juist buurtbewoners zoals scholarshippers de activiteit laat verzorgen, en zelf van activiteit naar activiteit gaat, neemt de rol aan als facilitator. Hij maakt het mogelijk, in samenwerking met sociaal makelaars, dat buurtbewoners de activiteit kunnen uitvoeren. Volgens Bovaird (2007) kan dit gezien worden als relatie 7, maar ook zijn er raakvlakken met relatie 5. Bij relatie 7 voeren bewoners een activiteit uit die door professionals is gepland, waar ook de professional voor structuur zorgt. Bij relatie 5 is er sprake van veel samenwerking tussen bewoner en professional, die beiden een deel van de organisatie van de activiteit op zich nemen. Daarmee spelen vooral bewoners een belangrijke rol in de gebruiksfase van de activiteit, volgens Ostrom et al. (1993).

Nu duidelijk is hoe de buurtsportcoaches tegen hun eigen rol aankijken, zal inzichtelijk gemaakt worden hoe de belangrijkste stakeholders van Harten voor Sport aankijken tegen deze rol. Hoe zien zij deze rol en hoe welke rol zouden ze willen zien dat de buurtsportcoach aanneemt als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport?

Michael Wanyama is buurttrainer bij Harten voor Sport, is begin 30 en woont in Overvecht. Zijn twee kinderen deden mee aan de activiteit die door de buurtsportcoaches Patrick en Saïd van Harten voor Sport in die wijk werd georganiseerd en besloot zich aan te melden als buurttrainer. Dit deed hij omdat hij pas kort in Nederland woont, geen baan had en door middel van het organiseren van sportactiviteiten de Nederlandse taal kon leren en ook betrokken kon zijn bij de ontwikkeling van zijn kinderen. Nu ontvangt hij een vrijwilligersvergoeding voor het meedraaien tijdens de activiteiten, volgens Michael een "win-win situatie". Michael ziet een verschil in houding van de twee buurtsportcoaches tijdens de activiteiten. Patrick ziet hij vooral als een "supervisor", die langs de lijn een oogje in het zeil houdt, terwijl de andere aanwezige buurtsportcoach, Saïd, daarbij een actievere rol aanneemt. Naar de laatste gaat de voorkeur van Michael naar uit. De buurtsportcoach zou in de ogen van Michael moeten zorgen dat de lessen inhoudelijk aantrekkelijk zijn, doordat ze steeds wisselen, verbeteren en dat muziek aanwezig is:

"Patrick just be there, just supervising, and see how things goes on [...] Patrick can check and maybe the kids are climbing somewhere dangerous and says: hey, where are you going? come down.[...] With Saïd, his lessons are perfect, let me say that.

Each and everytime he has varieties of sportmix, because if you come like today, we do some other... Like running... The first thing we do is tikkeltje [tikkertje]. But day by day, the games were just changing and improving and getting some music in.”
(Michael Wanyama, buurttrainer HvS)

Volgens de buurttrainers in dit onderzoek is de rol die buurtsportcoach aanneemt tijdens de uitvoer van de activiteit cruciaal om buurtbewoners over te halen om ook te participeren of mee te draaien bij de organisatie van die sportactiviteiten. Een enthousiaste buurtsportcoach die een aantrekkelijke les verzorgt zou daarbij van belang zijn, ook om te zorgen dat kinderen met andere sporten dan voetbal in aanraking komen:

“Vroeg of laat neem je de ander [buurtbewoners] ook mee in je enthousiasme. [..]. Het is niet zo van dat het de hele dag hoeft, maar die twee uurtjes van: we gaan er voor, he, ja. [...] Anders wordt vanuit de kleintjes heel snel van: oke, nou dan ga ik weer naar voetbal” (Namir Loukili, buurttrainer HvS)

Over de betekenissen die buurttrainers geven aan de rol van de buurtsportcoach bij het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport kan gezegd worden dat zij het liefst zien dat de buurtsportcoach in de uitvoer staat en bepaalt wat er gebeurt tijdens zo'n activiteit. Volgens de theorie van Bovaird (2007) kan dit worden gezien als relatie 4: bewoners en professionals voeren gezamenlijk de activiteit uit, maar de professional plant.

Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur bij de Gemeente Utrecht, verschilt van mening met de buurtbewoners. Ruben ziet het liefst dat de buurtsportcoach niet langer alleen maar in de uitvoer staat. De reden dat de buurtsportcoach niet alleen maar in de uitvoer zou moeten staan is volgens Ruben omdat als de buurtsportcoach wegvalt er niets duurzaam is opgezet dat ook zonder professional gecontinueerd wordt door bewoners:

“Want waar ik bang voor ben is dat zodra die buurtsportcoach stopt op dat pleintje of waar dan ook, dan valt het allemaal weer om. [...] Het zou mooi zijn als een buurtsportcoach wel zoveel mogelijk die houding zou kunnen aannemen van: ik luister naar wat er nodig is en ik probeer bewoners te faciliteren in wat er nodig is. En uiteindelijk als er dan zonder mij niets van de grond komt, ja dan ga ik zelf iets doen.”
(Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Hoewel Ruben erkent dat het een lastige inschatting is, zouden buurtsportcoaches vanuit de eigen professionaliteit een inschatting moeten maken of dat het wenselijk is dat zij een activiteit uitvoeren:

“Wanneer je iets van bewoners moet overnemen en wanneer je eigenlijk moet wachten totdat het vanuit de bewoners zelf komt is echt een heel lastige inschatting. [...] Of het wenselijk is of een buurtsportcoach zelf activiteiten organiseert dat is een inschatting die zij vanuit hun professionaliteit moeten maken.” (Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Als gekeken wordt naar de theorie van Bovaird (2007) ziet Ruben liever een relatie tussen professional en bewoner waarbij er wordt samengewerkt en waar beide partijen een deel

van de organisatie van de activiteit op zich nemen. Volgens Vera van Dijk (Gemeente Utrecht) zouden ook kinderen kunnen helpen bij de organisatie van de activiteit. Bovaird (2007) noemt dit coproductie. De civil society zoals Dekker (2001) deze beschrijft, waarbij mensen zich vrijwillig inzetten in privétijd, heeft hierbij, zoals Ruben dit noemt, ‘een actievere rol’:

“Daarin zou ik het mooi vinden als dat [samenwerkingsrelatie] op het niveau van co-produceren ligt. Dus dat de bewoners daadwerkelijk zelf bepalen wat er op zo'n playground gebeurt en zelf aangeven van: ik vind dit belangrijk en hier ga ik ook mijzelf voor inzetten om dat te doen. En ik heb wel ondersteuning nodig van een professional, omdat ik het allemaal niet in mijn vrije tijd zelf kan doen. [...] En zelf ook het organiseren van activiteiten op zich nemen. Maar dat kan ook betekenen dat ze helpen met randvoorwaardelijke dingen zoals: ik help eens een keer om materialen te regelen, of ik help eens een keer met schoonmaken na een activiteit. [...] Iedereen kan op zijn eigen niveau en naar eigen mogelijkheden iets bijdragen” (Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Ruben Nagtegaal erkent dat er nog veel problemen zijn, waardoor de samenleving er op dit moment nog niet klaar voor is dat de professional helemaal niet meer in de uitvoer staat en dat bewoners het ‘eigenaarschap’ dienen te grijpen. Ruben geeft aan dat mensen gewend zijn dat een professional niet voor de groep staat, maar achter de groep staat:

“Alleen op dit moment is dat denk ik nog niet haalbaar, omdat we als samenleving nog niet gewend zijn dat een professional niet voor de groep staat, maar achter de groep staat. En dat het aan bewoners eigenlijk is om zelf dat eigenaarschap te grijpen zeg maar.” (Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Kijkend naar de theorie van Bovaird (2007) kan gezegd worden dat de verschillende buurtsportcoaches zichzelf beschrijven als dienstverlener (relatie 1) en als planner (relatie 4 & 7). Daarnaast geeft buurtsportcoach Saïd aan dat er bij zijn werkzaamheden ook raakvlakken zijn met een rol als co-planner en co-leveraar (relatie 5). Buurtbewoners zien vooral een uitvoerende professional die de dienst plant, maar ook uitvoert, in samenwerking met de bewoners (relatie 1 & 4). De overheid (Gemeente Utrecht) ziet het liefst dat er samenwerking is tussen bewoner en professional, wat Bovaird (2007) ziet als coproductie (relatie 5). Er is dus een verschil te zien in hoe de professionals naar hun eigen rol kijken en hoe de belangrijkste stakeholders van de professional aankijken tegen hun rol. De professional bevindt zich daarbij in een spanningsveld, waarbij de Gemeente Utrecht, als subsidieverstrekker, van de professional vraagt om ‘achter de groep’ te staan en buurtbewoners gewend zijn dat professionals ‘voor de groep’ staan. Daarom kan er een vraagteken gezet worden bij het feit of de buurtsportcoach facilitator (het mogelijk maken van de activiteit) dient te zijn of uitvoerder van de activiteit dient te zijn. Hiermee is de titel van deze paragraaf verklaard: “buurtsportcoach als traditionele dienstverlener?”. In de discussie (hoofdstuk 5) zal hier verder op in worden gegaan.

Ouders betrekken

In de vorige paragraaf is ingegaan op de samenwerkingsrelaties tussen buurtsportcoach en bewoner. In deze paragraaf zal worden ingegaan hoe buurtsportcoaches buurtbewoners

proberen te betrekken bij de organisatie van sport. De buurtsportcoaches in dit onderzoek geven aan dat zij, wanneer ze het hebben over het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport, voornamelijk praten over het betrekken van ouders. Ouders zijn volgens de buurtsportcoaches de buurtbewoners die een rol kunnen spelen bij de organisatie van een sportactiviteit. Waar beweegmakelaars jeugd vooral een meerwaarde zien in het betrekken van buurtbewoners voor de 'extra handjes', beschouwen de buurtsportcoaches op andere manieren de toegevoegde waarde van het betrekken van ouders bij de organisatie van sport. De ene buurtsportcoach ziet het voornamelijk als middel om tijdens de activiteiten, die vaak buiten op pleintjes gehouden worden, de sfeer goed te houden, bijvoorbeeld wanneer er vervelende jongeren aanwezig zijn. De andere buurtsportcoach ziet dit niet als hoofddoel, maar wil de eigen beweging van ouders stimuleren:

“Als de betrokkenheid van de ouders er is, dan is de sfeer meestal sowieso ook al beter. De ouders kennen meestal alle kinderen uit de wijk. Dus dat maakt het voor ons ook wel een stukje makkelijker om met die kids te werken. En we vinden het ook gewoon belangrijk dat de ouders weten wat de kinderen doen en dat ze niet zeggen van: nou, we gooien ze naar buiten en zoek het maar uit.” (Patrick van der Wagen, buurtsportcoach HvS)

“Als zij [ouders] erbij zijn, zie je dat het, niet altijd, overal lekker relaxed is en rustig is. [...] Maar het gaat er ook om... want zij leren natuurlijk ook om, ja... met die kids samen wat te kunnen gaan ondernemen op de courts. Dus stel dat wij er niet zijn, dat zij natuurlijk uit eigen beweging ook wat met die kids kunnen gaan doen. Dat is eigenlijk wat ik hun [ouders] ook aangeef en dat is de hele insteek natuurlijk.” (Rachid Bouazza, buurtsportcoach HvS)

Andere veelgenoemde redenen om ouders te betrekken zijn dat het een activiteit van de wijk wordt, het weten wat de kinderen doen, zonder de zomaar alleen te "droppen" en na afloop op te halen, maar ze daarbij juist aan te moedigen of samen mee te spelen. Een andere reden is omdat er vervoer nodig is voor wedstrijden bij nationale straatvoetbal toernooien.

Waarom buurtsportcoaches ouders willen betrekken bij hun activiteiten is hiermee gezegd. Een belangrijke vraag is: Hoe doen de buurtsportcoaches dit? Buurtbewoners en nu tevens buurttrainers Bernard en Namir geven aan dat zij door buurtsportcoach Patrick zijn benaderd met de vraag om mee te draaien in de activiteit, nadat Patrick hen een aantal keren eerder had gezien om te kijken bij hun kinderen. Achmed, scholarshipper die begeleid wordt door buurtsportcoach Rachid geeft aan dat Rachid via de kinderen in contact komt met ouders:

Je merkt dat Rachid al heel veel contacten heeft met de ouders. [...] Want hij is er al heel lang in actief. [...] Dan begint hij van: hey vriend, kom eens! Dan zegt hij van: hey, bij de volgende activiteit moet je even je vader meenemen, of je moeder, ik moet even bepaalde dingen met ze bespreken. Zo is het eigenlijk heel makkelijk, gaat die jongen naar z'n vader toe. Komt ie: hey, ik moest komen van m'n zoon. En dan legt ie [Rachid] het hem uit, van: hey, luister...” (Achmed El Ghazy, scholarshipper bij HvS)

De scholarshippers, die door sommige respondenten ook als professionals worden gezien, spelen bij het betrekken van ouders ook een cruciale rol. Zij worden door respondenten gezien als rolmodel in de wijk, waardoor het makkelijker wordt om de jongeren aan te spreken. Daarnaast zouden vrouwelijke scholarshippers volgens de respondenten makkelijker de verbinding kunnen leggen met moeders dan dat mannelijke scholarshippers dit kunnen doen. Nu wordt er weinig met vrouwelijke scholarshippers gewerkt, waardoor deze doelgroep ook lastig is. De scholarshippers zelf geven aan dat het betrekken van ouders bij de activiteit vooral bijdraagt aan het feit dat kinderen een stapje harder lopen wanneer een ouder langs de zijlijn staat. Echter zien zij liever dat zichzelf of de buurtsportcoach de activiteit organiseert, en niet de ouders, omdat kinderen én ouders hier volgens hen niet op zitten te wachten. Ook buurttrainers delen deze mening:

“Je moet een kind ook een beetje vrij laten daarin. Ze staan ook niet te wachten dat hun ouders gaan fluiten buiten. En de ouders zelf staan daar ook niet op te wachten. Ja, kijk als je het naar jezelf toekijkt bijvoorbeeld. Vroeger toen je speelde, zou je dan graag willen dat je vader zou fluiten, de voetbalwedstrijden met je vrienden? Ik zou het een beetje apart vinden. Zeg maar van: wat kom je doen? Dus zo denken zij denk ik ook, haha!” (Achmed El Ghazy, scholarshipper bij HvS)

“Nee, ik denk niet dat ze dat zelf... dat de ouders zelf dingen gaan organiseren. Nee, dat zie ik echt niet gebeuren.” (Namir Loukili, buurttrainer HvS)

Problemen bij verschuiving van verantwoordelijkheid naar bewoner

De laatste quotes geven al aan dat participatie door buurtbewoners bij de organisatie van sport geen gemakkelijk verhaal is. In dit laatste thema van deze paragraaf zal worden ingegaan op de problemen die buurtsportcoaches, buurttrainers en scholarshippers ervaren op het moment dat zij buurtbewoners proberen te betrekken bij de organisatie van de sportactiviteiten. In de paragraaf over de beweegmakelaars werd al een aantal problemen gepresenteerd. Diezelfde problemen en vragen (o.a. pedagogische kennis en eindverantwoordelijkheid) liggen er bij de buurtsportcoaches ook, maar daarnaast ervaren de buurtsportcoaches in de praktijk nog andere problemen die te maken hebben met de verschuiving van verantwoordelijkheid naar de bewoner. Zo ervaart Patrick van der Wagen het probleem dat buurtbewoners niet altijd beschikbaar zijn op de tijden dat de professional dat wel is en buurtbewoners helemaal niet op de verantwoordelijkheid zitten te wachten, omdat ouders onderling ruzie krijgen wanneer ze andermans kinderen aanspreken:

“Ik denk dat de belangrijkste oorzaak is inderdaad dat ze vaak de verantwoording niet willen hebben, dat ze toch zoiets hebben: die verantwoording wil ik niet over al die kinderen hebben. [...] In Overvecht zijn 2 vaders, die ene werkt in Culemborg, dus die heeft heel vaak dat hij bijvoorbeeld wisseldiensten heeft, dus die kan bijvoorbeeld weer de ene week wel en de andere week niet. Dus dat zijn ook nog wel wat haken en ogen die af en toe aan dat soort afspraken liggen natuurlijk.” (Patrick van der Wagen, buurtsportcoach HvS)

Rachid Bouazza is zelf van Marokkaanse komaf en onderschrijft het eerder door

scholarshipper Namir beschreven beeld dat moeders met name in krachtwijken (waar de sportparticipatie het laagst is) lastig te bereiken zijn:

“Als je dan in die krachtwijken zit, ja, dan heb je over het algemeen over Marokkanen, Turken. Dan is het 9 van de 10 keer, dan kan je die moeder eigenlijk bijna al niet aanspreken, of vragen van hoe of wat, want die komt dan toch niet. [...] Ik denk dat het meer cultuur is dan geloof, helaas” (Rachid Bouazza, buurtsportcoach HvS)

Patrick van der Wagen constateert daarnaast dat, als er überhaupt al vrijwilligers worden gevonden, bewoners soms de capaciteiten niet hebben om activiteiten te organiseren en als buurttrainer te fungeren. De Waal (2014) geeft aan dat belemmeringen weggenomen dienen te worden, om het participeren mogelijk te maken. Tonkens en Verhoeven (2011) en De Waal (2014) geven daarnaast aan dat bewoners daarbij goed ondersteund dienen te worden. Toerusting en competentieontwikkeling van en bij bewoners kan volgens Packham (2008) bijdragen aan het feit dat bewoners wél gaan participeren. De buurtbewoners binnen dit onderzoek geven aan dat zij graag aan hun competenties willen werken en dat de buurtsportcoach die ondersteuning zou moeten bieden, bijvoorbeeld door het aanbieden van een Nederlandse lijst met namen van voorwerpen die gebruikt worden bij de organisatie van een activiteit:

Some equipment I only know them in english and if I try to describe to someone or to a kid: "bring me that thing, like a con, you know? pion". For me I know it's a ... If I say it to a kid he says: "what is ...?" So I was like: dit dingetje! Haha! (Michael Wanyama, buurttrainer HvS)

De belangrijkste stakeholders van de buurtsportcoach weten dat er zich problemen voordoen bij het neerleggen van eigenaarschap bij de buurtbewoners. Vera van Dijk (Gemeente Utrecht) gaf eerder al aan niet altijd zicht te hebben op de situatie zoals hij in de praktijk is. Wat zij wel merkt en benadrukt is dat de professional van zeer grote waarde is, waarmee ze achter de buurtsportcoaches gaat staan:

“Het vraagt ook zeker kennis en kunde met volwassenen die ruzie krijgen of elkaar niet zien zitten. Daar is de professional echt van zeer grote waarde.” (Vera van Dijk, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Volgens Vera is, ondanks die problemen, een aantal dingen, waaronder waardering, heel belangrijk voor buurtbewoners. Buurtsportcoaches zouden daarom deze waardering moeten uiten en geduld moeten hebben en kunnen leren van sociaal makelaars:

“Ja, met aandacht voor de mensen. [...] Complimenten geven. Mensen aan elkaar verbinden. Ja, en ook geduld, want het is niet van vandaag op morgen. [...] Dus als je eens een ouder hebt die komt kijken of die toevallig langsloopt en zich ermee bemoeit op wat voor manier dan ook, daar zou je eens het gesprek mee aan kunnen gaan. [...] En daarna weer een stapje verder, van goh: kunnen we niet nog eens samen? [...] Ik weet van de sociaal makelaars dat als kinderen op een pleintje spelen... Normaal kwamen ze met een bakfiets en gingen de kinderwerkers de kinderen bezig houden. En nu zijn ze heel erg bezig met de ouders te enthousiasmeren om eens dat touw te

pakken om touwtje te springen met de kinderen uit de buurt. En dat zijn ze nu anderhalf jaar aan het doen en dat gaat steeds beter.” (Vera van Dijk, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Gezegd kan dus worden dat buurtsportcoaches, net als de beweegmakelaars jeugd, veel problemen zien bij de verschuiving van verantwoordelijkheid naar de buurtbewoner, wanneer geprobeerd wordt bewoners eigenaar te laten zijn van de sportactiviteit. De Gemeente Utrecht erkent dat er problemen zijn, maar geeft daarnaast een aantal handvatten en geeft ook aan dat waardering en geduld belangrijk zijn.

4.4 Beweegmakelaar volwassenen als facilitator in een spanningsveld

Als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport, heeft van de drie verschillende soorten professionals van Harten voor Sport de beweegmakelaar volwassenen zijn of haar rol het meest duidelijk. Op de vraag of ze hun eigen rol duidelijk hebben, antwoorden de beweegmakelaars volwassenen binnen dit onderzoek unaniem: “Ja, heel duidelijk!” Aan de hand van de twee belangrijke thema’s ‘*professional als facilitator?*’ en ‘*problemen bij verschuiving van verantwoordelijkheden*’ zullen de betekenissen die worden toegekend aan deze rol, zoals Bovaird (2007) deze beschrijft, inzichtelijk worden gemaakt.

Drie doelen van de beweegmakelaar volwassenen

Volgens de beweegmakelaars volwassenen kent de brede rol van de beweegmakelaar volwassenen drie doelen, te weten: toeleiding, doorstroom en facilitering. De eerste twee doelen, toeleiding en doorstroom, zouden daarbij van toepassing zijn op de opdracht van de beweegmakelaar volwassenen om de sport- en beweegdeelname onder volwassenen in Utrecht te verhogen. Bij toeleiding haalt de beweegmakelaar de sportvraag uit de wijk op en zorgt dat mensen bij een vereniging of sportactiviteit kunnen aansluiten die bij hun behoeften past. Doorstroming heeft volgens de beweegmakelaars volwassenen veel raakvlakken met gezondheid, waarbij de beweegmakelaar zorgdraagt voor de doorstroming van bewoners van de eerstelijns gezondheidszorg naar regulier sportaanbod. Het laatste doel, facilitering, gaat volgens de beweegmakelaars volwassenen over het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport. Vragen of initiatieven vanuit de bewoners om zelfstandig een sportactiviteit op te zetten worden door de beweegmakelaar volwassenen ondersteund. Rachel Blaauw, beweegmakelaar volwassenen bij Harten voor Sport, springt bij en denkt mee met de bewoners:

“Wat gebeurt is dat er gewoon iemand bij je komt en zegt: [...] Ik heb een tijdje Pilatus gedaan en ik zou wel willen kijken of ik dat kan gaan geven in de wijk. Dan ga je kijken: oké, ken je [beweegmakelaar volwassenen] zelf al mensen die je daarbij [Pilatusgroepje] zou kunnen betrekken? Wat heb jij van ons nodig om dat te kunnen starten? (Rachel Blaauw, beweegmakelaar volwassenen HvS)

Beweegmakelaar volwassenen als facilitator!

Respondenten geven aan dat de beweegmakelaars volwassenen bewoners faciliteren bij het opzetten van sportactiviteiten. Daarmee dragen de beweegmakelaars bij aan de totstandkoming van de sportinfrastructuur voor volwassenen. Zoals hiervoor bij jeugd ook al genoemd wordt het creëren van een sportinfrastructuur door Breuer et al. (2009) ook wel

het plannen en leveren van sport- en beweegactiviteiten. Ostrom et al. (1993) geven vervolgens aan dat bij de totstandkoming verschillende fasen te onderscheiden zijn, te weten: ontwerp, financiering, constructie, uitwerking & handhaving en gebruik. De eerste drie (ontwerp-, financierings-, en constructiefase) kunnen geschaard worden onder het plannen van (sport)activiteiten. De beweegmakelaar volwassenen kan daarbij worden gezien als planner van de sportactiviteiten.

Tijmen de Wit, oud-beweegmakelaar volwassenen en nu programmacoördinator volwassenen van Harten voor Sport, geeft aan dat buurtbewoners verantwoordelijk zijn voor de eigen activiteit en dat de beweegmakelaar volwassenen meedenkt in de ontwerpfase, tijdelijke financiering van de activiteit aanbiedt tot die zelfstandig, kostendekkend en duurzaam kan draaien (financieringsfase) en soms ook een deel van de aanschaf van materialen op zich neemt. Het laatste zien Ostrom, Schroeder en Wynne (1993) ook wel als de constructiefase van de activiteit. Tijmen verwoordt dit zo:

“Je gaat kijken met buurtbewoners. [...] Wat hebben jullie van mij nodig, zodat jullie eventueel die activiteit kunnen organiseren, zodat ze dat uiteindelijk zelf gaan doen, maar daarin wel ondersteund worden. [...] Want uiteindelijk wil je dat het een wijkactiviteit wordt die kostendekkend verder kan draaien. [...] En dan spreken we met hen af: je krijgt van ons twee maanden de tijd om te zorgen dat je 10 extra mensen geworven hebt. Het is jullie ding, jullie zijn verantwoordelijk.” (Tijmen de Wit, oud beweegmakelaar volwassenen HvS)

Volgens de theorie van Bovaird (2007) kan de rol van de beweegmakelaar volwassenen gezien worden als relatie 8: bewoners leveren de dienst die gezamenlijk gepland is.

Problemen bij verschuiving van verantwoordelijkheid naar bewoner

Ook beweegmakelaars volwassenen ervaren, net als de jeugdprofessionals, problemen bij de verschuiving van verantwoordelijkheid naar bewoners. Echter worden hier andere betekenissen aangegeven dan bij sportactiviteiten voor jeugd het geval is, zoals eerder beschreven in de eerste paragraaf van dit resultatenhoofdstuk.

Beweegmakelaars volwassenen geven aan dat mensen bang zijn om ergens eigenaar van te worden en dat er een cultuur is dat mensen iets komen halen, in plaats van het te brengen en bijvoorbeeld een activiteit zelf te organiseren. Bewoners zouden vaak de vrijwilligers vergoeding die ertegenover staat te laag vinden. Wanneer bewoners wél willen participeren en zelfstandig een activiteit op willen zetten, komt de professional in een spanningsveld tussen overheid en bewoner terecht. Beweegmakelaars volwassenen geven aan dat ze aan de ene kant verantwoording verschuldigd zijn naar de Gemeente Utrecht. Daarom willen zij zoveel mogelijk participatiecijfers op hun conto schrijven. Aan de andere kant is de beweegmakelaar volwassenen er om (tijdelijk) te faciliteren dat buurtbewoners eigenaar worden van hun eigen activiteit, wat soms wel eens te lang duurt of wat ook fout kan aflopen en waar de beweegmakelaar niet op wil worden afgerekend, ondanks dat die er niets aan kan doen. Tijmen de Wit verwoordt dit zo:

“Ja, tuurlijk heb ik wel eens te lang aan dood paard zitten trekken. Dat je denkt: ja, als het lukt, kan ik er weer 15 meetellen.” (Tijmen de Wit, oud beweegmakelaar volwassenen HvS)

“En toen inderdaad toen ik zei, ‘begin nou met één activiteit’, is ze [buurtbewoner] zeven activiteiten gestart, van 25 euro zaalhuur per uur. Nou, reken maar uit, die kreeg een schuld van hier tot Tokio. Gelukkig heb ik... Ik had haar gemaïld en ik had alles bewaard. Ik heb in de cc de beleidsadviseur gezet, van de Gemeente Utrecht, zodat ik... Ja, je voelt het wel aankomen. Ik ben straks de lul, weet je wel. Ik heb die vrouw ondersteund en die gaat zo een schuldsaneringstraject in.” (Tijmen de Wit, oud beweegmakelaar volwassenen HvS)

Het in de probleemstelling beschreven verschil tussen overheid en bewoner komt tot uiting wanneer de Gemeente Utrecht besluit om de zaaltarieven te verhogen, waardoor bewoners voor een uitdaging komen te staan om de financiering van hun activiteit rond te krijgen. Er moeten meer deelnemers worden geworven, of de contributie moet omhoog. In hoeverre zijn zij dan nog eigenaar van hun eigen activiteit? Vera van Dijk (Gemeente Utrecht) geeft aan dat bewoners eigenaar blijven van hun eigen activiteit en zegt hierover het volgende:

“Als bewoners een initiatief nemen en zij maken gebruik van panden van de gemeente, dat kan. Dan hebben ze het allemaal in eigen hand. Zij kunnen zelf zeggen, wij huren dit wel of niet. En als er dan een tariefsverhoging komt, [...] dan blijf je eigenaar, want je kunt nog steeds zelf beslissen van: ga ik hier huren ja of nee. En het is echt niet dat de huur verdubbelt ofzo.” (Vera van Dijk, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Tijmen de Wit verwoordt het verschil tussen overheid en bewoner als volgt, waarmee hij aangeeft dat de bewoners eigenlijk maar weinig eigen vrijheid hebben en dat eigenaarschap door de Gemeente Utrecht behoorlijk afgekaderd is:

“De gemeente zegt: de burger moet het zelf doen. Maar de burger moet het wel precies zo doen als wij [Gemeente] willen. Want als er burgers zijn die zeggen, laat ik even overdrijven: wij willen gewoon lekker de hele dag zuipen in het buurthuis, dan zegt de gemeente: nee, dat kan niet. Nee, wat je wel mag doen is dat je de kwetsbaren mag je gratis gaan helpen in het buurthuis.” (Tijmen de Wit, oud beweegmakelaar volwassenen HvS)

De beweegmakelaar volwassenen van Harten voor Sport komt door de verhoging van de zaaltarieven in een spanningsveld terecht tussen overheid en bewoner. Beweegmakelaars volwassenen geven aan dat ze zien dat veel bewoners worstelen met de financiering van de activiteit. Dit zou volgens hen komen doordat het werven van mensen om deel te nemen aan de activiteit niet altijd even soepel verloopt. Tonkens en Verhoeven (2011) en De Waal (2014) gaven al aan dat bewoners goed ondersteund dienen te worden met als doel dat zij zelfstandig hun eigen activiteit kunnen (blijven) organiseren. De beweegmakelaar geeft aan dat ze dat doen door mee te denken en advies te geven bij hoe buurtbewoners mensen kunnen werven en hoeveel contributie ze dienen te vragen. De beleidsadviseurs van de Gemeente Utrecht zien dit ook als een goede aanpak, waarin de ander *“op weg wordt*

geholpen het zelf te doen", aldus Vera van Dijk. Een enkele keer maakt één van de beweegmakelaars volwassenen een uitzondering, een uitzondering die het spanningsveld waarin de professional zich bevindt blootlegt:

"Als we het daarstraks hadden over die resultaten en zo en zelfredzaamheid en het lukt ze nog niet om die locatie helemaal zelf te betalen, maar je hebt er vertrouwen in kun je zeggen: ah, kom, geef ze nog ff 1 maand, weet je wel. Dat het toch door kan gaan, én dat jij je resultaten hebt." (Tijmen de Wit, oud beweegmakelaar volwassenen HvS)

Over de rol van de beweegmakelaar volwassenen kan gezegd worden dat deze duidelijk is. Toeleiding, doorstroom en facilitering zijn de drie pijlers, waarbij facilitering in gaat op het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. De beweegmakelaar plant de dienst samen met de bewoners en draagt het eigenaarschap over aan de bewoner, die vervolgens zelf de dienst levert. Bovaird (2007) ziet dit als relatie 8. Ondanks dat gezegd kan worden dat deze rol voor henzelf duidelijk is, ervaart de beweegmakelaar volwassenen wel problemen in de praktijk, bijvoorbeeld wanneer zaaltarieven worden verhoogd. De beweegmakelaar probeert in een spanningsveld enerzijds de bewoner te faciliteren, maar ontkomt er daarbij anderzijds niet aan dat ze soms te lang *"aan een dood paard trekken"*, omdat ze verantwoording verschuldigd zijn naar de Gemeente Utrecht.

4.5 Burgerparticipatie als proces

Het laatste thema is 'burgerparticipatie als proces'. In tegenstelling tot de afgelopen drie thema's, waarin betekenissen per professional verschillend waren, is bij dit thema de betekenisgeving over het algemeen niet verschillend per professional. Respondenten geven namelijk aan dat burgerparticipatie volgens hen iets is wat niet snel van de grond komt en in een keer lukt, maar dat het lange tijd kan duren. Sommige respondenten geven aan dat burgerparticipatie een proces zou zijn. Vera van Dijk (Gemeente Utrecht) is een van die respondenten die aangeven dat het een proces is:

"En dat [bewoners enthousiasmeren mee te doen] zijn ze [professionals] nu anderhalf jaar aan het doen en dat gaat steeds beter. En op sommige plekken ook nog helemaal niet goed, maar dat is wel... Het is een groeiproces." (Vera van Dijk, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Uit bovenstaande quote kan begrepen worden dat er goede voorbeelden zijn als gesproken wordt over het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport, maar dat er dus ook nog veel problemen zijn. Deze problemen zijn in voorgaande paragrafen ruimschoots aan bod gekomen. Niet alleen de Gemeente Utrecht beschrijft burgerparticipatie als een proces, ook de meeste andere professionals (sociaal makelaars, beweegmakelaar en buurtsportcoaches) in dit onderzoek delen deze mening. Hadifa El Mourabit en Suzanne van der Linden, beweegmakelaars jeugd bij Harten voor Sport, geven aan dat dit proces wel 10 jaar kan duren voordat meer bewoners participeren:

"Ja, over 10 jaar. Niet nu. Dat [burgerparticipatie] heeft gewoon tijd nodig. Het is niet van dat het dit jaar gaat gebeuren, of volgend jaar." (Hadifa El Mourabit, beweegmakelaar jeugd HvS)

"Ik denk dat over 10 jaar, [...], dan kun je iets bereiken. Maar op zo'n korte termijn denk ik dat dat [burgerparticipatie] nog wel een moeilijke wordt." (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

Ondanks dat de beweegmakelaars jeugd beamen dat het participeren van bewoners bij de organisatie van sport een proces is, zijn zij ook van mening dat de overheid te snel omslaat van verzorgingsstaat naar participatiestaat. Er wordt door respondenten gesproken over het "ideale plaatje" waar de overheid naar zou streven. De praktijk laat echter een weerbarstiger plaatje zien: Naast de problemen die eerder al uitvoerig zijn besproken, zouden er door de terugtrekkende overheid en stopgezette subsidies andere problemen ontstaan. Een voorbeeld hiervan volgens een beweegmakelaar jeugd ervaren de sociaal makelaars. Sommige van deze sociale professionals, die eerst in de ene wijk al jarenlang actief waren, zijn in een andere wijk neergezet met de boodschap: "en nu moet jij hier maar even burgerparticipatie gaan doen". Dit zou volgens haar niet werken, aangezien hiervoor een heel netwerk nodig is en het veel meer begeleiding van de professional vereist. Andere professionals van Harten voor Sport beamen dit. Doordat professionals niks meer mogen organiseren en bewoners zelf initiatief moeten nemen, bloeden er volgen de professionals van Harten voor Sport dingen dood. Desondanks zijn de professionals het wel eens met de overheid dat er wat veranderd moest worden, alleen dus niet zo snel. In de ogen van de respondenten slaat de overheid nu om van het ene uiterste, "waarbij alles [financieel] mogelijk was", naar het andere uiterste, waarbij er geen geld meer is en activiteiten stoppen, omdat er geen financiering meer is voor iemand die de kar trekt. Professionals van Harten voor Sport geven aan dat ze liever een soort tussenstap hadden gezien:

"Je merkt gewoon dat er dingen doodbloeden. [...]Ik denk dat ze [Gemeente Utrecht] beter hadden moeten nadenken over een soort van tussenstap ofzo." (Suzanne van der Linden, beweegmakelaar jeugd HvS)

"Het is natuurlijk het ideale plaatje en ik denk dat het ook wel terecht is dat op een gegeven moment nu aan de bel is getrokken, want ja vroeger was eigenlijk alles mogelijk, ook in welzijnland, van: trek maar een potje open. Alles werd eigenlijk voor de kids gedaan, dus ik denk dat het aan de ene kant wel een hele goede omslag is van bewoners erbij betrekken en kijken of dat lukt, maar ik denk dat de gemeente, wat ik net ook al aangaf, gewoon veel te snel wil." (Patrick van der Wagen, Buurtsportcoach HvS)

Wat respondenten verstaan onder een tussenstap wordt niet helemaal duidelijk. Wel geven respondenten aan dat er bij de omslag naar participatiestaat altijd een rol zou blijven weggelegd voor de professional. De professional zou hierbij vooral als aanjager van samenwerking fungeren, waarmee zij dus in opdracht van de overheid de bewoners probeert te activeren. Zonder de professional zouden er geen activiteiten meer van de grond komen. Echter, de professional moet daarbij volgens de Gemeente Utrecht niet zelf in de uitvoer gaan staan, omdat bewoners dit graag willen:

"Je hebt altijd wel iemand nodig die aanjaagt, die het overzicht houdt." (Tijmen de Wit, oud beweegmakelaar volwassenen HvS)

"Die [buurtsportcoaches] zul je altijd nodig hebben, omdat je te maken hebt met bewoners en geen verplichtingen. Dus zij kunnen op elk moment zeggen: ik heb er geen zin meer in. [...] Maar als je daar [tekort aan activiteiten] dan in springt door het allemaal maar zelf op te lossen, dan verandert er ook nooit iets. Dus het moet nu eigenlijk een beetje schuren, het moet een beetje pijn doen, maar daardoor verandert er wel langzaam maar zeker iets." (Ruben Nagtegaal, beleidsadviseur Gemeente Utrecht)

Bij het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport om zo het eigenaarschap over te dragen naar buurtbewoners ervaren respondenten dus veel problemen. Respondenten geven aan dat participatie van bewoners iets is wat veel tijd nodig heeft. Sommige respondenten spreken van een proces, waarvan onbekend is hoe dit proces zou verlopen. Wat wel duidelijk is, is dat professional daarbij altijd een rol zal spelen. Maar dan wel in een andere rol, niet als dienstverlener (relatie 1 van Bovaird (2007)), waarbij diensten door de professional worden aangeboden, maar als coproductanten (relatie 5 van Bovaird (2007)), waarbij samen met bewoners activiteiten worden gepland en uitgevoerd.

5. Discussie

In het vorige hoofdstuk zijn de resultaten gepresenteerd en is de rol van de professional beschreven aan de hand van de theorie van Bovaird (2007). In dit hoofdstuk wordt bediscussieerd waar deze resultaten mogelijk vandaan komen. Een aantal vragen wordt gesteld en beantwoord: Op welke bredere maatschappelijke opvattingen (discoursen) zijn de betekenissen van de respondenten aan de rol van de professional mogelijk gebaseerd? En wat betekenen deze discoursen voor de rol van de professional om het eigenaarschap bij bewoners neer te leggen? In hoeverre wordt het gedrag van de professional bepaald of beperkt door de kaders van het discours? Bij de bediscussie van die vragen wordt gebruik gemaakt van de in hoofdstuk 2 beschreven theorie over discoursen van Foucault (1972). In totaal zullen drie belangrijke discoursen worden beschreven, die gevonden zijn door te kijken naar de betekenis achter de betekenissen.

Discours 1: "professional als dienstverlener"

Het eerste en ook belangrijkste discours dat duidelijk naar voren komt is het "professional als dienstverlener" discours. Dit historisch geconstrueerde discours ziet de professional als iemand die in de praktijk sportactiviteiten organiseert en uitvoert, zoals bijvoorbeeld de buurtsportcoach. Dit heersende idee in de maatschappij lijkt zich vooral af te spelen bij de organisatie van sport in de buurt voor jeugd, aangezien respondenten aangeven dat buurtbewoners gewend zijn dat er activiteiten voor hun kinderen worden georganiseerd. Dat dit daadwerkelijk een breder gedragen idee is in de maatschappij omschrijft Jansen (2004), die aangeeft dat mensen al vanaf het moment dat ze als jong kind de eerste ontmoetingen hebben met de buitenwereld geconfronteerd worden met iemand met autoriteit. Deze ontmoeting vindt plaats op school (leraar), bij het beoefenen van een sport (trainer) en bij zwemles (zwemleraar). Mensen verwachten dus een autoriteit die de leiding neemt bij de organisatie van sport. In dit onderzoek blijkt dit doordat ouders uit de buurt aangeven dat zij het als taak van de buurtsportcoach zien om een enthousiasmerende rol richting de kinderen aan te nemen en de inhoud en uitvoer van de les voor zich te nemen, waarbij buurtouders ondersteunend zijn. De ene buurtsportcoach geeft daarnaast aan zelf activiteiten te organiseren, de andere geeft aan dit indirect te doen, door middel van het aansturen van o.a. scholiarshippers. Ook de Gemeente Utrecht geeft aan dat mensen gewend zijn aan een professional voor de groep, in plaats van achter de groep.

Het "professional als dienstverlener" discours functioneert als controlesysteem, dat volgens Foucault (1979) het gedrag van een persoon bepaalt of beperkt. In dit geval zorgt het "professional als dienstverlener" discours ervoor dat buurtsportcoaches beperkt worden in de rol die zij in samenwerking met de bewoners aan zouden kunnen nemen. Namelijk wanneer buurtsportcoaches bewoners bij de organisatie van hun sportactiviteiten proberen te betrekken, stuiten ze op problemen die veelal te maken hebben met de verschuiving van verantwoordelijkheden. Bewoners zouden geen verantwoordelijkheid willen, omdat ze nergens wekelijks aan vast willen zitten. Ook vereist het begeleiden van kinderen bij een activiteit enige kennis op pedagogisch vlak of speltechnisch gebied, die vaak ontbreekt. Daarnaast is het in de krachtwijken niet makkelijk om ouders te betrekken, omdat er in die wijken vaak grote gezinnen met veel kinderen wonen, waardoor ouders niet bij elk kind actief kunnen zijn. Daarnaast zou het in die wijken lastig zijn ouders (met name moeders) te betrekken omdat ze volgens een respondent "*in verband met cultuur*" lastig te benaderen

zijn. Al deze problemen geven aan dat het eigenaarschap niet zonder slag of stoot bij de civil society neergelegd kan worden.

Discours 2: "kinderen geen eigenaar"

Het "professional als dienstverlener" discours is niet het enige discours dat mogelijk van invloed is op de rol die aan de 'dienstverlenende' buurtsportcoach verleend wordt. Respondenten spreken als ze het hebben over het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport vooral over het betrekken van volwassenen en ouders bij de organisatie van sport. Slechts een enkele respondent geeft aan dat ook de kinderen een rol kunnen spelen, bijvoorbeeld bij het klaarzetten en opruimen van de activiteit. En inderdaad, waarom zouden kinderen geen eigenaar kunnen zijn van hun eigen activiteit? Het tweede discours is het discours "kinderen geen eigenaar". Dat dit daadwerkelijk een breder maatschappelijk heersend idee is, toont Messner (2009) aan. Hij beschrijft in zijn boek *'It's all for the kids'* dat sport voor kinderen wordt georganiseerd en dat alles in het teken staat van de "veilige" ontwikkeling van het kind (Messner, 2009, p.9). Van Den Bergh, Gils & Van Dongen (2001) geven daarnaast aan dat participatie van kinderen gedurende de 20e eeuw minimaal was en dat de nadruk in de samenleving vooral lag op bescherming van het kind.

Foucault (1972) omschrijft dat discoursen een subtiele vorm van macht uitoefenen. Het discours "kinderen geen eigenaar" zorgt ervoor dat er door de respondenten niet bij stilgestaan wordt dat ook kinderen hun steentje kunnen bijdragen bij de organisatie van een activiteit. Aangezien een discours volgens Foucault (1972) een breder gedragen maatschappelijke opvatting is, die laat zien hoe er over iets gedacht wordt, zullen niet alleen de respondenten er niet bij stilstaan dat kinderen kunnen participeren. Ook de kinderen en hun ouders zelf, die aangeven dat de buurtsportcoach in hun ogen eigenaar is van de activiteit, zullen als gevolg van het discours en gewenning niet zomaar over te halen zijn om verantwoordelijkheid op hen te nemen bij de organisatie van de sportactiviteit in hun buurt. Hiermee is een extra belemmering inzichtelijk gemaakt. De kennis die mensen hebben verkregen, *épistèmès* zoals Foucault (1972) deze omschrijft, zorgt er dus voor dat buurtbewoners zich gedragen naar het discours. De buurtsportcoach wordt als gevolg hiervan gecategoriseerd als dienstverlener, kinderen en ouders worden gecategoriseerd als gebruiker van de activiteit. Buurtsportcoaches hebben over deze 'outside' maar beperkte controle. Waar de buurtsportcoach wél controle over heeft is het aanpassen van het eigen gedrag, door Deleuze (1988) ook wel 'inside' genoemd. Buurtsportcoaches zouden kunnen besluiten tegen het discours in te gaan door kinderen ook onderdeel uit te laten maken van de organisatie van een activiteit.

De Gemeente Utrecht geeft over de rol van de buurtsportcoach aan dat ze het liefst zien dat de buurtsportcoach als coproductent, relatie 5 volgens Bovaird (2007), samenwerkt met buurtbewoners. De Gemeente Utrecht biedt hiermee een alternatief op het discours "professional als dienstverlener". Doordat de Gemeente Utrecht dit doet, brengt het de buurtsportcoach, afhankelijk van subsidie vanuit de Gemeente Utrecht, in een positie waarbij hij genoodzaakt is om op een andere manier zijn werk te organiseren. De eerder beschreven discoursen maken daarbij inzichtelijk dat het voor buurtsportcoaches niet gemakkelijk is om deze flinke omslag te maken en bewoners stapje voor stapje het eigenaarschap over te dragen, zoals de Gemeente Utrecht dit graag ziet (terwijl de Gemeente Utrecht zich wel ineens terugtrekt door het stopzetten van subsidies). Dit geldt

zeker voor de buurtsportcoach die nu nog zelf in de uitvoer van een activiteit staat. Er wordt dus veel van een buurtsportcoach gevraagd. Daarbij kan de vraag gesteld worden of je dit wel mag en kan verwachten van een buurtsportcoach, aangezien de functie van buurtsportcoach in principe een mbo functie is. Is het plaatje van de veel meer faciliterende buurtsportcoach zoals deze wordt geschetst door de Gemeente Utrecht wel realistisch? Op deze vraag zal door zowel de Gemeente Utrecht als Harten voor Sport een antwoord gegeven moeten worden, om zo het beroep buurtsportcoach toekomstbestendig te maken. Hier zal een lastige discussie uit voortkomen, aangezien buurtsportcoaches aan de ene kant volgens de Gemeente Utrecht in zouden moeten spelen op de vraag van bewoners, maar aan de andere kant geven bewoners juist aan dat ze heel blij zijn met een uitvoerende professional.

Discours 3: "burgerparticipatie als proces"

De Gemeente Utrecht geeft hierover aan dat de zojuist beschreven situatie volgens hen een kwestie van lange adem is. Bewoners zullen het volgens de Gemeente Utrecht altijd fijner blijven vinden als er een activiteit voor hen georganiseerd wordt, dan wanneer zij dit zelf moeten oppakken. Daarom is de Gemeente Utrecht van mening dat professionals juist niet in het gat moeten springen, dat ontstaat door een tekort aan activiteiten, maar bewoners moeten activeren dat zij zelf dingen gaan oppakken. Dat professionals daarbij geconfronteerd worden met problemen is bij de beleidsadviseurs van de Gemeente Utrecht bekend. Echter zij geven aan dat er juist wanneer het pijn doet, er verandering teweeg wordt gebracht. Hierdoor kom ik bij het derde discours dat naar voren komt en duidelijk de stem vertegenwoordigt van de Gemeente Utrecht, als uitvoerder van de WMO: "burgerparticipatie als proces". Het discours "burgerparticipatie als proces", tevens thema in het resultatenhoofdstuk, laat zien dat respondenten er vanuit gaan dat het aanzetten tot burgerparticipatie op de langere termijn gaat werken. Het idee dat burgerparticipatie een proces zou zijn, wordt tevens ook breder maatschappelijk gedragen, onder andere door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en door andere gemeenten, zoals de Gemeente Halderberge³⁴. Echter, er is helemaal geen bewijs dat burgerparticipatie over een jaar of 10 wel gaat werken. Ook staat het evenmin vast dat burgerparticipatie een proces is, welke stappen dit proces dan eventueel zou kennen en wanneer dit proces voltooid zou zijn. Voor de rol van de professional is dit discours van belang. Zoals Foucault (1972) beargumenteert is het gedragen naar het discours een subtiele vorm van macht. Deze macht is hierbij duidelijk in handen van de Gemeente Utrecht, die een groot platform heeft om via haar netwerk door middel van communicatie discourses in stand te houden. Daarnaast is er sprake van een ander soort macht dan Foucault (1972) beschrijft: de institutionele macht. De Gemeente Utrecht zet een beweging in gang en de van de Gemeente Utrecht financieel afhankelijke professional volgt het voorbeeld door een andere werkwijze te hanteren en bewoners te betrekken bij de organisatie van sport. Door het volgen van dit voorbeeld wordt de professional in een positie gebracht waarbij ze geconfronteerd wordt met een spanningsveld tussen overheid en bewoner en waarbij veel

---

³ Geraadpleegd via:

<http://www.halderberge.nl/Documenten/redactie/burgemeester%20en%20wethouders/Nota%20burgerparticipatie%20gemeente%20Halderberge.pdf> - 18/08/2015

⁴ Geraadpleegd via:

http://vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/Burgerzaken/bestanden_burgerparticipatie/De_raad_en_burgerparticipatie.pdf - 18/08/2015

problemen, die ruimschoots aan bod zijn gekomen, ervaren worden. Natuurlijk zijn er goede voorbeelden te noemen, zoals bijvoorbeeld de buurttrainers en scholarshippers die actief zijn op pleintjes en in gymzalen in de wijk of de door volwassenen zelf opgerichte sportlessen. Echter, ondanks de goede voorbeelden die er nu al zijn, blijft op dit moment het aantal buurtbewoners dat eigenaarschap ervaart van hun eigen activiteit gering. Of het "ideale plaatje", zoals de respondenten dit omschrijven, ook daadwerkelijk waarheid wordt, weet nu nog niemand. Hierdoor kunnen er vraagtekens gezet worden bij de haalbaarheid van het beeld dat geschetst wordt door de overheid.

6. Conclusie

In de conclusie wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek: "*Welke betekenissen worden gegeven aan de rol van de professionals van Harten voor Sport als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt in de gemeente Utrecht?*" Om een antwoord te kunnen geven op deze hoofdvraag zullen de antwoorden op de tweede en derde deelvraag gecombineerd worden per professional (beweegmakelaar jeugd, buurtsportcoach en beweegmakelaar volwassenen) van Harten voor Sport, om zo ook inzichtelijk te maken in hoeverre betekenissen die gegeven worden aan de rol overeenkomen of juist verschillen.

Deelvraag 1 "*Wat zegt de literatuur over de rol van de professional als het gaat om het betrekken van bewoners bij de organisatie van sport?*" is in het theoretisch kader (hoofdstuk 2) reeds beantwoord. Hierbij stond de literatuur over de relatie tussen overheid en bewoner en daarbij de professionals als intermediair centraal. De professional heeft daarbij een samenwerkingsrelatie met de bewoner. In het kader van deze samenwerkingsrelatie is het model van Bovaird (2007) gebruikt om inzicht te kunnen bieden op de manier waarop professionals van Harten voor Sport betekenis geven aan hun eigen rol en hoe stakeholders van deze professionals (Gemeente Utrecht, sociaal makelaars en buurtbewoners) kijken naar de rol van deze professionals als het gaat om het betrekken van en het neerleggen van eigenaarschap bij buurtbewoners bij de organisatie van sport.

De tweede en derde deelvraag richten zich op de betekenisgeving van de professionals van Harten voor Sport aan hun eigen rol en de betekenisgeving van de belangrijkste stakeholders aan die rol. Hieronder zal er per professional een conclusie worden beschreven. Ook zal er op in worden gegaan waar deze bevindingen overeenkomen of afwijken ten opzichte van bestaande literatuur en eerdere onderzoeken.

Beweegmakelaar jeugd als faciliterende manager

Beweegmakelaars jeugd komen weinig in contact met bewoners, de buurtsportcoaches daarentegen wél. Respondenten zien de beweegmakelaar dan ook vooral als facilitator, doordat zij bewonersinitiatieven ondersteunen door bijvoorbeeld materialen te leveren, zodat een activiteit door bewoners zelfstandig opgezet kan worden. Dit beeld komt overeen met het beeld dat Tonkens en Verhoeven (2011) eerder al schetsten door aan te geven dat bij het activeren van bewoners het belangrijk is om bewoners goed te ondersteunen om zo het activeren te laten slagen. Beweegmakelaars fungeren volgens respondenten daarnaast als sturende en leidinggevende manager voor de buurtsportcoach, doordat zij samen met de buurtsportcoaches de sportactiviteiten plannen, aanwezig zijn bij belangrijke momenten (tekenen van een contract met een buurttrainer) en regelmatig checken hoe het met de buurtsportcoach gaat in de praktijk. Gemeente Utrecht (2011) gaf in de sportnota 2011-2016 aan dat de taak van beweegmakelaar is om plannen op te stellen en uit te voeren. In de praktijk blijkt dus dat beweegmakelaars dit samen doen met de buurtsportcoaches. In aanvulling op bovenstaande, zien beleidsadviseurs van de Gemeente Utrecht een rol voor de beweegmakelaars jeugd weggelegd als netwerker die door middel van slimme samenwerking met partners in de wijk, zoals sociaal makelaars en jeugdwerkers, waardoor de buurtsportcoaches ontlast zouden worden in hun taak ouders te betrekken, aangezien zij veel problemen ervaren. Sociaal makelaars, partners in de wijk, geven aan dat ze niet echt

kijk hebben op hoe professionals van Harten voor Sport omgaan met het betrekken van buurtbewoners en dat ze niet zouden weten hoe ze dit zouden moeten doen, aangezien het ze zelf maar mondjesmaat lukt.

Beweegmakelaar volwassenen als facilitator in een spanningsveld

De beweegmakelaar volwassenen heeft zijn eigen rol duidelijk. De rol bestaat uit drie doelen: toeleiding, doorstroom en facilitering. De laatste, facilitering, gaat over het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. Beweegmakelaars volwassenen faciliteren buurtbewoners om zelfstandig een sportactiviteit op te zetten door mee te denken en (tijdelijke financiële) ondersteuning te bieden. De boodschap dat het eigenaarschap volledig bij de buurtbewoners zou liggen, wordt vanaf het begin af aan door de beweegmakelaars volwassenen gecommuniceerd. Toch ervaren deze professionals problemen bij de verschuiving van de verantwoordelijkheid naar de bewoner toe. Buurtbewoners zouden bang zijn om ergens eigenaar van te worden en er heerst een cultuur dat buurtbewoners alleen willen halen, maar niets willen brengen. Wanneer bewoners wel participeren, komt de professional in een spanningsveld terecht, zoals eerder omschreven door Spierts (2014). Een spanningsveld tussen enerzijds zoveel mogelijk resultaten kunnen overleggen naar de Gemeente Utrecht tegen anderzijds niet te lang "*aan een dood paard willen trekken*". Een ander spanningsveld kenmerkt zich als de Gemeente Utrecht de zaaltarieven verhoogt, zoals afgelopen jaar. Beweegmakelaars volwassenen geven aan dat bewoners daardoor de financiering van hun activiteit niet meer rondkrijgen (in hoeverre ben je dan eigenaar van je eigen activiteit?). De Gemeente Utrecht geeft daarentegen aan dat de bewoner altijd eigenaar blijft van de activiteit, aangezien zij altijd kunnen besluiten om iets wel of niet te huren. De beweegmakelaar probeert in zo'n situatie er alles aan te doen om te regelen dat een activiteit toch doorgang kan blijven vinden. De beweegmakelaar zet daarbij de bewoner in de eigen kracht en neemt belemmeringen zoveel mogelijk weg. De Waal (2014) geeft aan dat dit een belangrijke voorwaarde is voor participatie van bewoners. Hierdoor zouden volgens De Waal bewoners eerder geneigd zijn verantwoordelijkheid te nemen doordat ze vertrouwen krijgen dat ze daadwerkelijk kunnen participeren. De Gemeente Utrecht vindt dit een goede aanpak, aangezien zij vinden dat de beweegmakelaar volwassenen dient te zorgen dat bewoners op weg geholpen worden het zelf te doen. Volgens de theorie van Bovaird (2007), die negen verschillende samenwerkingsrelaties onderscheidt, kan geconcludeerd worden dat zowel beweegmakelaars volwassenen als de belangrijkste stakeholder (Gemeente Utrecht) vinden dat rol van de beweegmakelaar volwassenen het meest overeenkomt met relatie 8: bewoners leveren een dienst die gezamenlijk gepland is. De beweegmakelaar volwassenen kan dus niet worden gezien als dienstverlener, maar als professional die duidelijk samenwerkt met bewoners, op een manier dat zij het eigenaarschap ervaren. Daarmee is er dus overeenstemming in de betekenisgeving ten aanzien van de rol van de beweegmakelaar volwassenen.

Buurtsportcoach in omgang van dienstverlener naar coproductent

Overeenstemming in de betekenis ten aanzien van de rol van de buurtsportcoach is er zeker niet. Allereerst niet in betekenisgeving bij de buurtsportcoaches onderling. De ene buurtsportcoach geeft aan vooral uitvoerend bezig te zijn, de andere buurtsportcoach maakt daarbij vooral gebruik van zijn netwerk (sociaal makelaars) en uitvoerende scholershippers die het mogelijk maken dat hij als "*grote man*" een sturende en leidinggevende rol aan kan nemen. Volgens de theorie van Bovaird (2007) kan de uitvoerende buurtsportcoach worden

gezien als traditionele dienstverlener (relatie 1), de relatie die bewoners het liefste zien. Omdat deze buurtsportcoach wel bewoners laat "*meedraaien*" tijdens de activiteit heeft dit ook raakvlakken met relatie 4, het gezamenlijk uitvoeren van de activiteit, waarbij de professional de planner is. De andere buurtsportcoach zorgt ervoor dat buurtbewoners de activiteit kunnen uitvoeren (relatie 7) en is daarmee al aardig op weg naar het beeld zoals de Gemeente Utrecht het liefst ziet: relatie 5, waarbij er sprake is van veel samenwerking tussen professional en bewoner. Bovaird (2007) noemt deze samenwerkingsrelatie coproductie. Dat er verschillende rollen geconstateerd worden heeft als gevolg dat de werkwijze van de buurtsportcoach onder druk staat. De Gemeente Utrecht oefent daarbij druk uit op de buurtsportcoaches, enerzijds vanuit de institutionele macht en anderzijds vanuit de macht zoals Foucault (1972) het beschrijft om het discours "burgerparticipatie als proces" in stand te houden. Hierdoor zijn buurtsportcoaches genoodzaakt om anders te gaan werken en de civil society te betrekken bij de organisatie van sport. Buurtsportcoaches lukt het nog nauwelijks om buurtbewoners te betrekken bij de organisatie van hun sportactiviteiten en komen in de praktijk veel problemen tegen die te maken hebben met de verschuiving van verantwoordelijkheden naar de bewoner. Het discours "professional als dienstverlener" zorgt ervoor dat mensen niet gewend zijn aan een trainer achter groep. Het discours "kinderen geen eigenaar" zorgt ervoor dat mensen er niet bij stilstaan dat kinderen ook een rol kunnen spelen bij de organisatie van sportactiviteiten. Hierdoor stuiten de buurtsportcoaches op weerstand en ervaren zij de problemen bij het neerleggen van het eigenaarschap bij de bewoners.

De Gemeente Utrecht heeft dus een beweging in gang gezet, die alle professionals volgen. De professionals van Harten voor Sport zijn degenen die in de civil society namens de Gemeente Utrecht bewoners proberen te betrekken bij de organisatie van sport. Het neerleggen van eigenaarschap bij buurtbewoners verloopt daarbij niet zonder slag of stoot: Alle professionals van Harten voor Sport ervaren problemen bij het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport. Deze problemen hebben zouden veelal te maken hebben met gewenning, waardoor de bewoners niet op verantwoordelijkheid zitten te wachten. De Gemeente Utrecht geeft hierop aan dat het juist goed is als het tijdelijk wat schuurt, zo zou een beweging op gang gebracht kunnen worden. Het discours "burgerparticipatie als proces" zorgt ervoor dat Gemeente Utrecht en de professionals van Harten voor Sport in de veronderstelling zijn dat de problemen die nu ervaren worden op lange termijn (over 10 jaar) wegebben en er naar het "*ideale plaatje*" wordt toegeleefd. Of de professionals het tegen die tijd voor elkaar hebben dat zij als voormalig traditionele dienstverlener de omslag hebben weten te maken naar coproductenten, waarbij bewoners eigenaarschap ervaren, zal de toekomst uit moeten wijzen.

7. Reflectie, vervolgonderzoek en aanbevelingen

Dit hoofdstuk staat in het teken van de reflectie over het uitgevoerde onderzoek. Ook zullen er suggesties worden gedaan voor vervolgonderzoek en volgen er naar aanleiding van dit onderzoek een aantal aanbevelingen voor Harten voor Sport.

Reflectie

Na het doen van onderzoek is het van belang om te reflecteren op de toegepaste methoden en de theorie die is gebruikt. Dit onderzoek richt zich op de rol van de professional van Harten voor Sport bij het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport in de buurt. Daarbij zijn er 15 respondenten geïnterviewd: zes professionals van Harten voor Sport, twee beleidsadviseurs sport van de Gemeente Utrecht (de twee accounthouders van Harten voor Sport), twee sociaal makelaars (samenwerkingspartners in de wijk) en drie buurtbewoners (twee van de drie buurttrainers bij Harten voor Sport en een scholarshipper, uitvoerende kracht op de playgrounds). De keuze voor de diversiteit aan respondenten heeft goed uitgepakt: Er is een duidelijk spanningsveld blootgelegd, waarin de professional de schakel is tussen overheid en bewoner. Dit verschil is ontstaan doordat verschillende actoren een andere betekenis geven aan de rol van de professional van Harten voor Sport. Als kritisch wordt gekeken naar het aantal buurtbewoners dat is geïnterviewd, kan gezegd worden dat dit aantal erg laag is. Geprobeerd is om meer aanvullende kennis te verkrijgen uit gesprekken of interviews met bewoners, door een bezoek tijdens de sportactiviteiten van de buurtsportcoach. Helaas waren daar, zoals eerder beschreven, maar weinig ouders. Deze paar ouders stonden overigens ook niet open om (kort) geïnterviewd te worden op dat moment, aangezien zij snel weg moesten. Achteraf gezien had er eerder en vaker naar een sportactiviteit gegaan moeten worden, zodat er waarschijnlijk wél meer buurtbewoners mee hadden kunnen doen aan het onderzoek. Naast het geringe aantal buurtbewoners is ook het aantal geïnterviewde partners in de wijk aan de lage kant. Wellicht hadden andere sociaal makelaars (of partners) andere inzichten kunnen geven. Naast reflectie op de toegepaste methoden is het belangrijk om te reflecteren op de toegepaste theorie. Achteraf blijkt de theorie van Bovaird (2007) een goede theorie te zijn om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag en de verschillende zienswijzen in kaart te brengen ten aanzien van de rol van de professional van Harten voor Sport. Het is een uitdaging gebleken om de rol van de professionals te beschrijven en te presenteren, aangezien er veel verschillende actoren spelen in het complexe werkveld van de professionals, waarvan er ook weer drie verschillende zijn. Gedurende het onderzoek bleek dat het complexe werkveld en de drie verschillende betekenissen die zijn gegeven aan de rol van de drie professionals in combinatie met Bovaird (2007) lastig te koppelen waren aan andere theoretische concepten, zoals bijvoorbeeld de institutionele omgeving van Scott (2014) of civil society zoals Edwards (2014) deze omschrijft. Deze theoretische concepten zijn voorafgaand aan het onderzoek verkend, maar gedurende het onderzoek bleek dat deze concepten niet zouden bijdragen aan een beter begrip van de data. Een verdiepingsslag is vervolgens gemaakt met behulp van de theorie van Foucault (1972) over discoursen. Dit bleek een goede keuze te zijn, omdat zo een beeld geschetst kon worden over wat de resultaten betekenen en hoe discoursen van invloed zijn op de betekenissen die worden gegeven aan de rol van de professional van Harten voor Sport.

Vervolgonderzoek

Dit onderzoek biedt interessante inzichten op hoe er wordt aangekeken tegen professionals die de brug vormen tussen overheid en bewoner. Wat is hun rol en tegen welke problemen lopen zij aan? Zeker de rol van de buurtsportcoach is daarbij interessant, aangezien er verschillende betekenissen worden gegeven aan de rol door de buurtsportcoaches, door zowel henzelf als door buurtbewoners en overheid. Er is nog niet veel onderzoek gedaan in dit specifieke domein, maar als er al onderzoek is gedaan, richt zich dit vaak op de betekenisgeving door professionals. Daarom is het van belang dat vervolgonderzoek zich richt op de buurtbewoners: hoe zou sport georganiseerd kunnen worden, zodat het mogelijk is dat buurtbewoners kunnen participeren bij de organisatie van sport in de buurt? Welke rollen kunnen kinderen daarbij aannemen? Door dit te onderzoeken kan ook inzichtelijk gemaakt worden hoe haalbaar het "*ideale plaatje*" is waar naartoe wordt geleefd. Naast onderzoeken die zich richten op bewoners is het van belang onderzoek te doen naar professionals die in een soortgelijke context werken, zodat daar van geleerd kan worden. Ook zouden meer partners van Harten voor Sport betrokken kunnen worden bij onderzoek.

Aanbevelingen

- *Investeer in een netwerk rondom de buurtsportcoach.* Ga samenwerkingen aan met professionele partners in de wijk rondom de sportactiviteit. Investeer ook in relaties met sportopleidingen, voor een structurele stroom van stagiairs. Zo staat er een sterker netwerk dat het mogelijk maakt dat buurtbewoners kunnen participeren, omdat er meer professionals zijn (i.s.m. stagiairs) die afwisselend en in samenwerking met elkaar buurtbewoners kunnen ondersteunen. Zo zou het mogelijk kunnen zijn, zoals één buurtsportcoach nu al deels doet, om te fungeren als coach in plaats van als trainer. Door het opbouwen van een netwerk in de wijk kunnen buurtsportcoaches op meerdere plekken tegelijk activiteiten organiseren, waarmee het bereik vergroot wordt en er meer kinderen aan het sporten gezet kunnen worden. Daarnaast is het investeren in het netwerk rondom de buurtsportcoach goed voor de herkenbaarheid in de wijk. Partners weten wat je doet en waarvoor je staat.

- *Werf ook vrouwelijke scholarshippers.* Zij kunnen volgens respondenten de verbinding leggen tussen professionals en vrouwelijke buurtbewoners (vaak moeders). Dit is van belang om ook bij moeders een cultuurverandering te bewerkstelligen, aangezien bewoners nu gewend zijn aan uitvoerende trainer voor de groep.

- *Voorzie buurtbewoners van informatie over Harten voor Sport en geef ze handvatten.* Buurtrainers geven aan dat ze graag op de hoogte gehouden willen worden over ontwikkelingen die van toepassing zijn op de sportactiviteit waarbij zij betrokken zijn, bijvoorbeeld over ontwikkelingen m.b.t. de buurtsportclub. Eén (Engelstalige) buurtrainer geeft aan dat hij graag een lijstje wil met Nederlandse namen van attributen, zodat hij beter kan communiceren met de kinderen.

- *Ga in gesprek met de Gemeente Utrecht over wat je wel en niet kunt verwachten van een buurtsportcoach.* De buurtsportcoach ervaart bij het aannemen van een nieuwe rol, bij de transformatie van dienstverlener naar coproducent, veel problemen. De functie buurtsportcoach is in principe een mbo functie. Daarom kan de terechte vraag gesteld worden: wat mag en kan je allemaal verwachten van een Buurtsportcoach als het gaat om het betrekken van buurtbewoners bij de organisatie van sport?

- *Zorg voor eenzelfde werkwijze van buurtsportcoaches onderling.* Verschillende werkwijzen kunnen voor verwarring zorgen bij bewoners. Daarnaast ontstaat er verwarring onder

bewoners omdat de ene professional nog wél in de uitvoer staat en de ander niet (sociaal makelaar vs. buurtsportcoach)

- *Laat buurtbewoners zoveel mogelijk zelf doen, ondersteun alleen waar nodig.* Op deze manier raken buurtbewoners gewend dat een professional niet uitvoerend is, maar wel iemand is die op de achtergrond ondersteunt. Maak daarbij goede afspraken over verantwoordelijkheden. Geef daarbij aan dat buurtbewoners in principe eigenaar zijn van hun activiteit, maar dat er altijd professionals zijn die kunnen ondersteunen en als achterevoer fungeren op momenten dat het buurtbewoners tijdelijk niet lukt om activiteiten te organiseren.

Literatuurlijst

- Boeije, H. R. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen* (pp. 152-153). Amsterdam: Boom onderwijs.
- Boeije, H. R. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag, Boom Onderwijs.
- Boer, W. de, Brinke, N. ten, Smeets, D., Streefkerk, P. (2013). *Ondiep en haar Hart voor Sport*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Boessenkool, J. (2014). *Thorbeckepark pilot eindverslag*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Bovaird, T. (2007). Beyond engagement and participation: User and Community Coproduction of Public Services. *Public Administration Review*, 67 (5), 846 - 860.
- Breuer, C., Pawlowski, T., & Wicker, P. (2009). Promoting Sports to all specific target groups: the impact of sportsinfrastructure. *European Sport Management Quarterly*, 9 (2), 103-118.
- Dekker, P. (2001). *Civil society en vrijwilligerswerk*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Dekker, P. (2004). De civil society als terrein en taak. *In de Marge: Tijdschrift voor levensbeschouwing en wetenschap*, 13(1), 15-21.
- Deleuze, G. (1988). *Foucault*, London: Athlone Press.
- Edwards, M. (2014). *Civil Society*. Cambridge: Polity Press.
- Edwards, A. & Skinner, J. (2012). *Qualitative research in sport management*. Routledge: Oxford.
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge & The Discourse on Language*, New York: Pantheon Books.
- Gemeente Halderberge (2015). *Nota burgerparticipatie Gemeente Halderberge*. Geraadpleegd via: <http://www.halderberge.nl/Documenten/redactie/burgemeester%20en%20wethouders/Nota%20burgerparticipatie%20gemeente%20Halderberge.pdf> (18 augustus 2015)
- Gemeente Utrecht (2011). *Sportnota 2011-2016: In Utrecht staat jouw talent centraal*. Utrecht: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Gemeente Utrecht
- Jans, M. (2004). *Children as citizens: Towards a contemporary notion of child participation*. (pp. 27-44). London: Thousand Oaks.
- Markula, P. & Pringle, R. (2006). *Foucault, Sport and Exercise: Power, knowledge and transforming the self*. New York and Oxford: Routledge.

Mills, S. (1997). *Discourse: The new critical idiom*. London and New York: Routledge.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2015). *Publicatiereeks over burgerparticipatie*. Geraadpleegd via http://vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/Burgerzaken/bestanden_burgerparticipatie/De_raad_en_burgerparticipatie.pdf (18 augustus 2015)

Nillezen, R. & Hennekes, R. (2013). *Werkplan periode augustus 2013 - december 2014*. Utrecht: Harten voor Sport.

Ostrom, E., Schroeder, L., & Wynne, S. (1993). *Institutional incentives and sustainable development: infrastructure policies in perspective*. Boulder, San Fransisco, Oxford: Westview Press.

Oude Vrielink, M.J. & Verhoeven, I. (2011). *Bewonerinitiatieven en de bescheiden overheid*. Enschede: Twente University, faculteit Management en Bestuur/PolMT.

Packham, C. (2008). *Active citizenship and community learning*. Exeter: Learning Matters.

Peeters, B. (2012). *Burgerparticipatie in de lokale politiek*. Amsterdam: ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat.

Rijksoverheid (2014). *Burgerparticipatie*. Geraadpleegd via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/burgerschap/burgerparticipatie> (15 november 2014)

Slabbekoorn, H.L.F. (2013). *Burgerparticipatie en de invloed van gemeentebesturen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Sociaal en Cultureel Planbureau (2011). *Bewonerperspectieven. Kwartaalbericht 3 van het Continu Onderzoek Bewonerperspectieven*. Den Haag: SCP.

Spierts, M. (2014). *De stille krachten van de verzorgingsstaat*. Amsterdam: Uitgeverij Van Gennep.

Tonkens, E. & Verhoeven, I. (2011). *Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen bewoners en overheid. Een onderzoek naar bewonersinitiatieven in de Amsterdamse wijkaanpak*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam / Stichting Actief Bewonerschap.

Van Den Bergh B., Gils J. van & Van Dongen, W. (2001). De leefsituatie van kinderen en jongeren binnen gezin en maatschappij, in W. van Dongen, M. Beck and E. van Haute (Eds.) *Beroepsleven en gezinsleven. Het combinatiemodel als motor voor een actieve welvaartstaat?* (pp. 117–148). Leuven: Garant.

Waal, V. de (2014). *De vooruitgeschoven middenvelder*. Utrecht: Boom Lemma uitgevers.

Waardenburg, M. & Van De Bovenkamp, H. (2013). *Civil society as a government steering mechanism: a comparison between sport associations and patient organizations in the Netherlands*. Utrecht: Utrecht University.

Well, R. van (2014). *Bewoners in beweging. Een onderzoek naar hoe Harten voor Sport de sport- en beweegdeelname kan vergroten in de subwijk Zambesidreef/Tigrisdreef in Utrecht*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.

Winter, M. de. (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding: Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.

Bijlage 1 – Topiclijst

Introductie

Vragen over functie, achtergrond, etc.

Onderwerpen uit literatuur m.b.t. de rol van de professional

- Samenwerking: alles bij burger vs. alles bij professional. Hoe verloopt zo'n proces?
- Eigenaar(?)/verantwoordelijkheid/taakverdeling/belangen
- Belemmeringen voor de burger bij de organisatie van sport
- Welke behoeften heeft de burger?
- Middelen geven aan burger/toerusten & competentieontwikkeling
- Zelfinitiatief
- Manier van betrekken van de burger bij de organisatie
- Doel van de professional om burger te betrekken
- Versterken van civil society
- Verantwoordelijkheden
- Sociaal makelaar: activeren van de buurt, ondersteunen van initiatieven, oppakken van probleemsituaties en doorverwijzing naar specialisten. Wat is rol HvS?
- HvS: opstellen en uitvoeren van plannen (Sportnota 2011-2016)
- Samenwerking Sociaal Makelaars & Harten voor Sport
- Aanspreekpunt op gebied van sport
- Relatie overheid burger
  - Verantwoordelijkheid / eigenaar
  - Zelfinitiatief
  - Overheid voor algemeen belang, hoe is dit bij sport?
- Relatie overheid-professional
  - Doel van overheid om via professional burger te bereiken
  - Sturen op publiek beleid
  - Wat verstaan over "opstellen en uitvoeren van plannen"

Voorbeeldvragen aan beweegmakelaars & buurtsportcoaches

- Waar zou je willen dat vrijwilligers/burgers een rol nemen bij de organisatie van sport? En waarom? En welke rolverdeling zie je dan? En waarom laat je het niet helemaal bij de burger? Hoe dicht moet je erop zitten?
- In hoeverre staat de actieve burger buitenspel door vergaande verstrengeling tussen gemeente en instellingen?
- In hoeverre is de participatiestaat niet alleen een professionele aangelegenheid geworden? professionals die praten met zichzelf over participatie?
- Factoren waarom burgers ergens bij betrokken willen zijn?
- Vind je dat je genoeg ondersteund wordt vanuit de overheid?

Aandachtspunten bij interviewen

- Samenvatten, doorvragen, respondent ruimte geven

Vragen naar voorbeelden om handelen inzichtelijk te krijgen

Professionals van HvS:

Beweegmakelaar jeugd (4.2):

Faciliterende manager (jeugd 0-18 jr), met groot netwerk, stuurt Buurtsportcoach aan

Buurtsportcoach (4.3):

Organiseert/coördineert sportactiviteiten op pleintjes en in gymzalen in de wijk

Beweegmakelaar

volwassenen (4.4):

Faciliterende professional (volwassenen, 18+)

Stakeholders:

Gemeente Utrecht (overheid)

Sociaal makelaars (partner)

Buurtbewoners:

buurtrainers, ouders en scholarshippers

Scholarshippers:

buurtbewoners (studenten), rolmodellen en uitvoerders op pleintjes in de buurt